

**Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут
Кафедра менеджменту та адміністрування**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«Особливості реалізації державної політики з питань соціального захисту
дітей»**

**(за матеріалами Служби у справах дітей та сім'ї Літинської селищної ради,
смт. Літин, Вінницького району, Вінницької області)**

Здобувача вищої освіти
II курсу, групи ПУА-21з(м),
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
освітньої програми «Публічне
управління та адміністрування»
заочної форми навчання

Валентини
Крупської

Науковий керівник
д-р. екон. наук, доцент

Олена
Бабчинська

Гарант освітньої програми
к.н.держ.упр., доцент

Ірина
Ніколіна

Вінниця 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ	6
РОЗДІЛ 2 РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ У СЛУЖБІ У СПРАВАХ ДІТЕЙ ТА СІМ'Ї ЛІТИНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ	16
2.1 Організаційно - економічна характеристика функціонування Служби у справах дітей та сім'ї Літинської селищної ради	16
2.2 Моніторинг управлінської діяльності сфери соціального захисту дітей	31
РОЗДІЛ 3 ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ У СЛУЖБІ У СПРАВАХ ДІТЕЙ ТА СІМ'Ї ЛІТИНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ	40
3.1 Формування механізму реалізації державної політики у сфері соціального захисту дітей	40
3.2 Перспективи розвитку наставництва як ефективної форми соціальної підтримки дітей	46
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56
ДОДАТКИ.	

ВСТУП

Актуальність теми обумовлена тим, що забезпечення умов для всебічного розвитку особистості дитини, реалізації та захисту її прав і свобод є ключовим завданням сучасної демократичної, правової держави. Відповідно до чинного законодавства України, захист прав дітей є національним стратегічним пріоритетом, що зумовлено важливою роллю молодого покоління у розвитку суспільства.

Особливого значення питання соціального захисту дітей набуває у складних соціально-економічних умовах, ускладнених війною на території України. Це пов'язано з тим, що діти є чутливими до змін у країні, але не можуть вплинути на існуючу ситуацію.

В Україні постійно відбуваються позитивні зміни в державній політиці у сфері соціального захисту дітей, але існуюча практика соціального захисту прав дітей в Україні ще не є досконалою. Зміни в сучасному суспільстві, такі як війна, економічні коливання, міграційні процеси, розпад сімейних структур та розуміння психосоціальних аспектів дитячого благополуччя у процесі розробки політики стає все більш значущим у контексті сучасної соціальної реальності.

Отже, особливості реалізації державної політики з питань соціального захисту дітей залишаються важливою та актуальною темою для вивчення та удосконалення.

Питання особливостей реалізації державної політики з питань соціального захисту дітей постійно перебувають у полі зору вітчизняних науковців: М. Абрамова, О. Балинської, Н. Бортник, Г., О. Капітан, В. Стадніка та ін. Однак, в сучасних умовах, залишаються окремі невирішені питання особливостей соціальної політики у сфері захисту прав дітей.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, згідно з яким моделювання ефективної реалізації державної політики з питань соціального

захисту дітей в умовах децентралізації на місцевому рівні дозволить виявити проблемні аспекти з метою розробки рекомендацій щодо вдосконалення.

Мета полягає у дослідженні теоретичних аспектів та виробленні практичних рекомендацій щодо особливостей реалізації державної політики з питань соціального захисту дітей для забезпечення їх найкращих інтересів, створення умов всебічного розвитку, повноцінної інтеграції в систему суспільних відносин.

Завдання дослідження:

- провести теоретичний аналіз дослідження державної політики у сфері соціального захисту дітей;
- проаналізувати організаційно - економічну характеристика функціонування Служби у справах дітей та сім'ї Літинської селищної ради;
- провести моніторинг управлінської діяльності сфери соціального захисту дітей;
- визначити пріоритетні напрями реалізації державної політики у сфері соціального захисту дітей;
- запропонувати механізм реалізації державної політики у сфері соціального захисту дітей;
- визначити інноваційні підходи до запровадження програмних механізмів у питаннях соціального захисту дітей.

Об'єктом дослідження є процеси реалізації державної політики з питань соціального захисту дітей.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади формування та реалізації державної політики з питань соціального захисту дітей.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної мети та вирішення поставлених завдань використовувався комплекс взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих загальнонаукових і спеціальних методів, спрямованих на отримання об'єктивних результатів.

Методи загальнонаукового аналізу, логіки, синтезу, методи статистичного аналізу, методи експертних оцінок, узагальнення, а також

графічний метод – для схематичного зображення теоретичних і практичних положень дослідження.

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі та нормативні акти України, що регулюють суспільні відносини у сфері соціального захисту загалом, монографії, наукові статті з проблеми, що досліджується, довідкова література, статистичні матеріали, звітність Служби у справах дітей та сім'ї Літинської селищної громади за період 2020-2022рр.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці механізмів моніторингу та оцінки ефективності програми соціального захисту що може допомогти визначати проблемні аспекти та своєчасно вносити корективи для досягнення кращих результатів.

Практичне значення одержаних результатів. Теоретичні положення та висновки мають практичне значення. Зокрема, рекомендується включення наставництва як форми соціальної підтримки дітей вразливих категорій до планів соціально-економічного розвитку місцевих громад.

Апробація результатів дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи доповідались на XII Всеукраїнській студентській науково – практичній конференції «Актуальні проблеми ефективного соціально – економічного розвитку України: пошук молодих» та на X Всеукраїнській науково – практичній Інтернет конференції «Менеджмент XXI століття: сучасні моделі, стратегії, технології».

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Робота викладена на 55 сторінках, містить 16 рисунків, 9 таблиць. Список використаних джерел налічує 50 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ

Державна політика у сфері соціального захисту є важливим напрямом державної політики та дієвим інструментом підтримки життєдіяльності населення. Державна політика у сфері соціального захисту дітей є складовою державної соціальної політики і заслуговує на особливу увагу. Діти є однією з найбільш вразливих категорій громадян і потребують уваги не лише з боку батьків, а й суспільства в цілому.

Реалізація державної політики щодо соціального захисту дітей вимагає співпраці різних гілок влади, громадських організацій і громадянського суспільства, щоб забезпечити найкращі умови для здорового фізичного та психологічного розвитку дітей та підготувати їх до подальшого вступу в суспільство. Із основних напрямів загальнодержавної політики держави, соціальна політика щодо питань соціального захисту дітей є однією з пріоритетних.

Реалізація державної політики щодо соціального захисту дітей є завданням для будь-якої країни. Ця політика включає в себе низку заходів і програм, які забезпечують дітям безпеку, освіту, доступ до медичної допомоги та інші види підтримки.

Держава повинна мати відповідне законодавство, яке гарантує права та інтереси дітей. Це може включати закони про соціальний захист дітей, права на освіту, медичну допомогу, захист від насильства. Також держава повинна виділяти кошти на програми і проекти, спрямовані на соціальний захист дітей.

Формування та реалізація державної політики у сфері соціального захисту дітей має надзвичайно важливе значення і знаходить своє відображення в діяльності державних органів влади різних рівнів. Ґрунтовне

дослідження державної політики у сфері забезпечення прав дитини здійснив С. Васишин. Він запропонував трактувати її як «діяльність органів державної влади, які визначають основні засади та створюють соціально-економічні та правові інститути щодо забезпечення належних умов для всебічного розвитку дітей»[5].

О.Капітан, яка досліджує державну політику щодо дітей та молоді, підкреслює, що її основною метою є "створення належних умов для народження, зростання і розвитку дітей, забезпечення їх соціального захисту та створення відповідних умов для вільного вибору, самовизначення і соціалізації всього молодого покоління"[15].

На особливу увагу заслуговує робота Брич В. Я., Миколук С. М. , які наголошують на важливості досконалої нормативно-правової бази державної політики у сфері соціального захисту дітей. [1].

На особливу роль держави як активного суб'єкта державної політики у сфері захисту дітей вказує [30]. Науковець наголошує на необхідності врахування принципів, закріплених у Декларації прав дитини, схваленій Генеральною Асамблеєю ООН, при запровадженні державної політики у сфері соціальних інструментів захисту дітей [7].

Вище зазначена Декларація була прийнята з метою забезпечення дітям можливості мати щасливе дитинство та користуватися своїми правами і свободами і закликає батьків, чоловіків і жінок, інших осіб, громадські організації, місцеві органи влади та управління прагнути до забезпечення здійснення цих прав [7].

Декларація прав дитини визначає десять принципів, на яких має ґрунтуватися державна політика у сфері соціального захисту дітей. Відповідно до першого принципу, всі діти повинні мати однакові права незалежно від кольору шкіри, мови, статі, політичних поглядів, релігії, національності, соціального походження та майнового стану.

Принцип номер 2 Декларації прав дитини передбачає захист дітей та можливостей розвитку з урахуванням інтересів дитини в усіх сферах (розумовому, фізичному та духовному), в умовах гідності та свободи.

Зокрема, принцип, який встановлює обов'язкове соціальне забезпечення, коли дитина має порушення психічного або фізичного розвитку, має безпосереднє відношення до теми нашого дослідження. Всі держави повинні враховувати принцип Декларації проте, що діти мають першочергово отримувати захист і допомогу при формуванні та реалізації політики у сфері соціального захисту дітей.

Кравченко М. В., Міщенко К. С. [17] узагальнили стратегію державної політики у сфері соціального захисту дітей в Україні та визначили її основні принципи (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 - Принципи державної політики у сфері соціального захисту дітей

Перед українською владою стоїть завдання формування та забезпечення реалізації політики соціального захисту дітей в Україні, яка б відповідала сучасним вимогам, враховувала потреби дітей та відповідала особливостям поточного періоду розвитку нашої держави. Напрями державної політики у сфері соціального захисту дітей наочно представлено на рисунку 1.2.

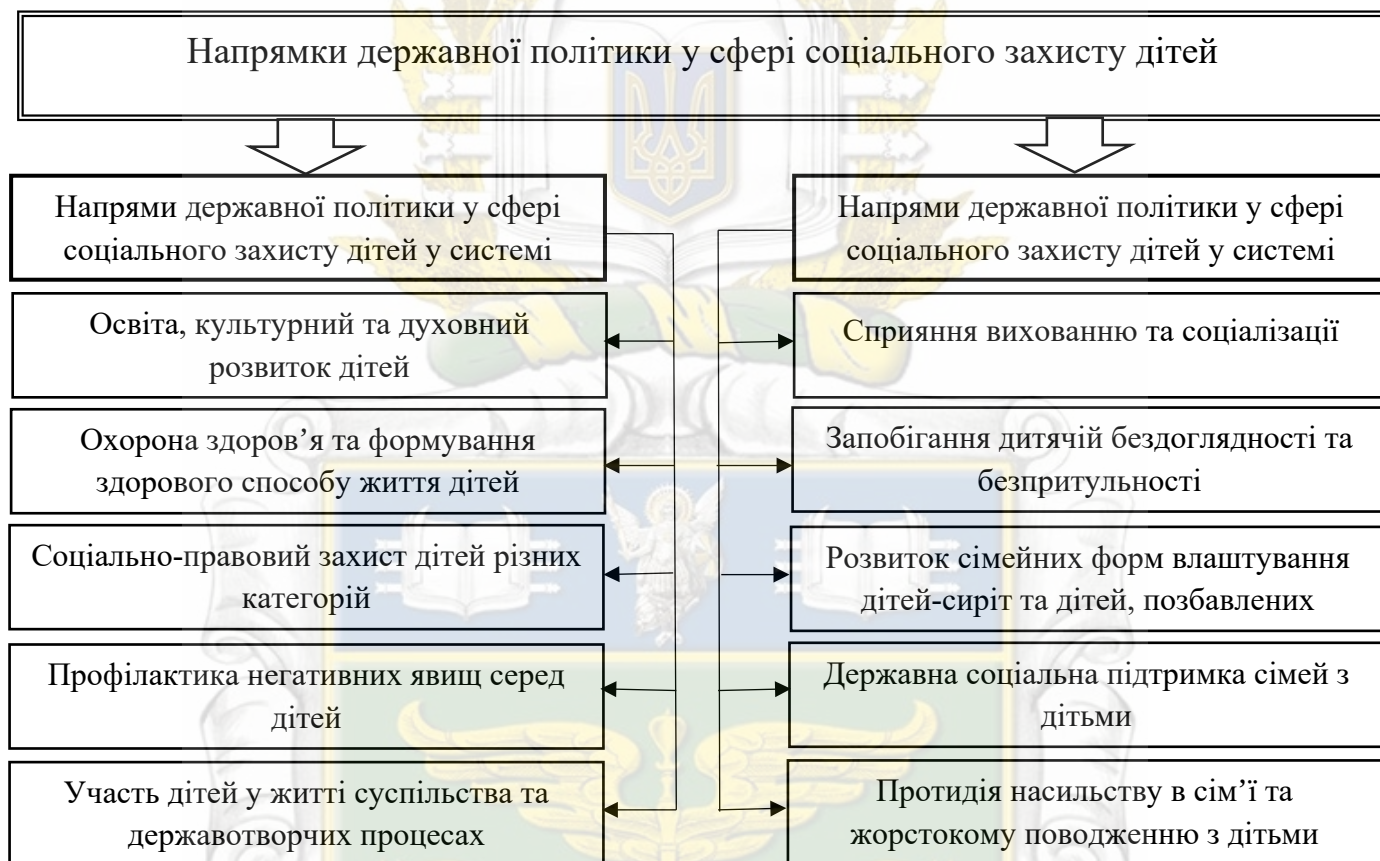

Рисунок 1.2 - Напрями державної політики у сфері соціального захисту дітей

Державна політика у сфері соціального захисту дітей спрямована на забезпечення їхнього благополуччя, розвитку та захисту прав. Загальна мета полягає в створенні умов для повноцінного фізичного, інтелектуального, соціального та емоційного розвитку дітей, забезпечення їхнього щасливого та безпечного дитинства. У процесі реалізації цієї політики вирішуються різноманітні завдання, серед яких можна виділити наступні:

1) забезпечення основних потреб дітей, головним завданням є забезпечення достатньою кількістю їжі, одягу, житла та інших основних життєвих потреб;

2) забезпечення доступу до освіти, так як діти мають можливість отримувати повноцінну освіту, яка враховує їхні потреби та індивідуальні особливості;

3) забезпечення правового та соціального захисту різних категорій дітей;

4) забезпечення мінімальних соціальних гарантій, передбачених законодавством (у сферах освіти, охорони здоров'я, фізичного та розумового розвитку, догляду за дітьми тощо);

5) забезпечення прав особистості з урахуванням інтересів дитини;

6) державна політика повинна сприяти створенню умов, що запобігають насильству та забезпечують захист дітей від будь-яких форм фізичного, психічного чи сексуального насильства та гарантувати дотримання всіх прав дітей, включаючи право на життя, здоров'я, освіту, участь у різних сферах життя суспільства;

8) соціальна реабілітація та підтримка дітей у складних ситуаціях(сироти, діти з інвалідністю, жертви конфліктів тощо), повинні отримувати підтримку та можливості для повноцінного розвитку;

9) заохочення створення умов для нормальної життєдіяльності родини та підтримки сім'ї у виконанні їхніх обов'язків щодо виховання та розвитку дітей;

10) проведення систематичного моніторингу, аналізу та оцінки програми соціального захисту дітей з метою визначення їх ефективності та вдосконалення.

Таким чином, державна політика у сфері соціального захисту дітей-це діяльність органів місцевого самоврядування та органів державної влади захищати та служити інтересам дітей.

На сьогоднішній день в Україні досить система органів публічного права, які виконують функції захисту прав дітей наведена на рисунку 1.3.

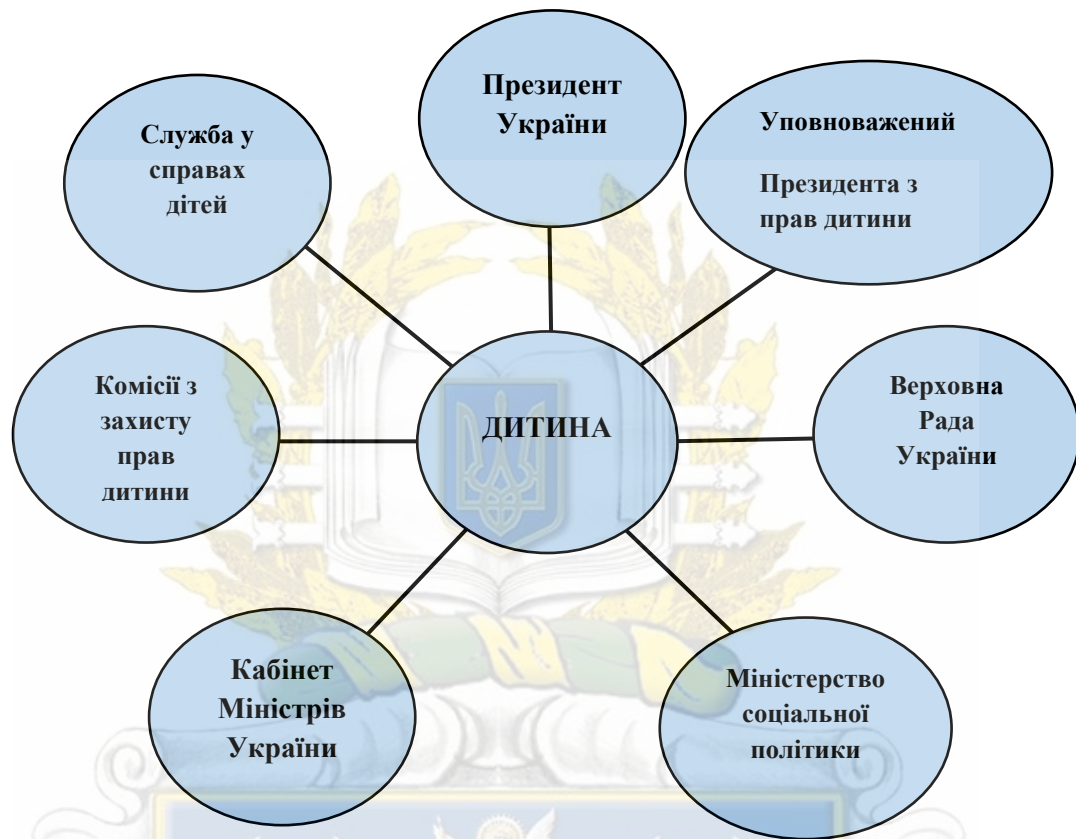

Рисунок 1.3 – Органи уповноважені у справах дітей

Найважливіша роль у захисті прав дітей належить службам у справах дітей. Саме на них покладено практичне здійснення заходів. Служби безпосередньо ведуть справи на місцях.

На нашу думку реалізація державної політики щодо соціального захисту дітей вимагає комплексного підходу та постійного моніторингу для забезпечення того, що діти мають можливість здорового росту та розвиватися у безпеці та забезпечені всіма необхідними ресурсами. Реалізація державної політики щодо соціального захисту дітей є важливою складовою соціальної політики кожної країни.

Мета такої політики - забезпечити оптимальні умови для фізичного, психологічного, соціального та економічного розвитку дітей, а також захистити їхні права та інтереси. Реалізація цієї політики вимагає співпраці між урядом, громадськими організаціями та іншими зацікавленими

сторонами. Також важливо забезпечити фінансову підтримку для реалізації програм та проектів, спрямованих на соціальний захист дітей.

На думку Капітан О. нині дослідження сім'ї та сімейних відносин є стратегічно вагомим напрямком як наукового, так і політичного дискурсу, що викликано усвідомленням його суб'єктами значної ролі інституту сім'ї в окресленні перспектив подальших соціальних трансформацій в нашій державі зокрема, та у глобальних масштабах загалом [15, с. 151].

Важливо, щоб реалізація державної політики щодо соціального захисту дітей була б одним з важливих завдань для будь-якої країни, після чого діти є найбільш беззахисними членами суспільства. Соціальний захист дітей забезпечує створення умов для їхнього фізичного, емоційного та психологічного розвитку, а також забезпечення їх безпеки та добробуту.

Нижче, на нашу думку, наведемо загальні заходи, які можуть бути частиною державної політики щодо соціального захисту дітей: законодавча база, ефективна система соціальних послуг, соціальний супровід, запобігання насильству, підтримка дітей з особливими потребами, забезпечення освіти та навчання, система прийомної сім'ї, громадська участь, в також сучасні принципи, які представлені на рисунку 1.4.

Рисунок 1.4 – Принципи захисту прав дітей

Реалізація цих заходів, завдяки створенню сприятливого середовища для здорового та гармонійного розвитку дітей, забезпечує їх безпечне та щасливе дитинство.

Соціальний захист прав дітей є однією із найгостріших проблем української реальності. Розвиток і зміцнення демократичної держави неможливо здійснити без утвердження у суспільній свідомості та соціальній практиці прав і свобод неповнолітніх громадян, які нормативно закріплені як їх соціальні гарантії. Держава має проявляти активність для забезпечення охорони дитинства, у процесі створення соціальних, організаційних, матеріальних, політичних та інших умов для реалізації прав дітей в Україні

У 2020 р. схвалено «Концепцію реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей» [42] у якій визначено необхідність упровадження ефективної моделі взаємодії між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування для успішної реалізації державної політики соціального захисту прав дітей. Концепцією передбачено забезпечення сервісного підходу до надання соціальних послуг при дотриманні принципу їх максимальної доступності для споживачів [42].

Нова модель управління у сфері соціального захисту дітей забезпечить поєднання централізації та децентралізації повноважень та створить умови для повноцінного життєвого середовища для дітей та задоволення їх потреб та інтересів. Так, реалізація основних положень вищезгаданої Концепції дозволить:

- створити ефективну систему управління соціальним захистом дітей;
- підвищити адресність різних видів соціальної допомоги;
- створити високоякісні соціальні сервіси для захисту дітей;
- забезпечити раннє виявлення вразливих сімей, профілактику складних життєвих обставин для осіб та сімей;
- своєчасно надавати базові соціальні послуги населенню за місцем проживання;

- забезпечити ефективну підтримку сімей із дітьми та відповідального батьківства;
- максимально охопити сімейними формами виховання дітей-сиріт, дітей, котрі залишилися без батьківського піклування;
- підвищити ефективності соціального захисту шляхом підвищення професійної кваліфікації працівників системи соціального захисту [42].

У процесі реалізації державної політики у сфері соціального захисту дітей вирішуються наступні завдання: забезпечення правової та соціальної захищеності дітей, які належать до різних категорій; забезпечення визначеного законодавчо мінімуму соціальних гарантій (у сфері освіти, охорони здоров'я, фізичного та духовного розвитку, виховання тощо; забезпечення прав особистості із врахуванням інтересів дитини.

Механізм державного управління у сфері соціального захисту дітей наведено на рисунку 1.5.

Рисунок 1.5 - Схема механізму державного управління у сфері соціального захисту дітей

Механізм державного управління у сфері соціального захисту дітей включає в себе комплекс заходів, законів, інституцій та програм, спрямованих на забезпечення дітей адекватною соціальною підтримкою та захистом їх прав.

Забезпечення ефективності механізму державного управління у сфері соціального захисту дітей вимагає координації роботи різних зацікавлених сторін, створення механізмів взаємодії та постійного моніторингу для вдосконалення системи на основі здобутих досвіду та нових вимог.

Державна політика у сфері соціального захисту дітей реалізується через діяльність:

- міністерства соціальної політики України;
- органів виконавчої влади місцевого самоврядування та їх структурні підрозділи;
- уповноважених підрозділів органів внутрішніх справ;
- шкіл та професійних училищ соціальної реабілітації, що підпорядковуються органам освіти;
- приймальники-розподільники для дітей, котрі підпорядковуються органам внутрішніх справ;
- центри медико-соціальної реабілітації дітей, що підпорядковуються установам охорони здоров'я;
- притулки для дітей;
- центри соціально-психологічної реабілітації дітей, соціально-реабілітаційні центри.

Таким чином, реалізація державної політики щодо соціального захисту дітей - це важливий аспект діяльності держави, який сприяє добробуту майбутнього молодого покоління, що базується на ряді законів, програм та ініціатив, спрямованих на захист і підтримку дітей у різних аспектах їхнього життя.

РОЗДІЛ 2

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ У СЛУЖБІ У СПРАВАХ ДІТЕЙ ТА СІМ'І ЛІТИНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ

2.1 Організаційно - економічна характеристика функціонування Служби у справах дітей та сім'ї Літинської селищної ради

Кваліфікаційна робота виконана за матеріалами Служби у справах дітей та сім'ї Літинської селищної ради, яка функціонує на основі положення від 26 травня 2021 року №391 (Додаток А).

Служба у справах дітей та сім'ї Літинської селищної ради (далі - Служба) є виконавчим органом Літинської селищної ради (далі - Ради), утворюється Радою і в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці забезпечує виконання покладених на службу завдань.

Служба звітує та підконтрольна заступнику селищного голови з питань діяльності виконавчих органів. У своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України і Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства соціальної політики, рішеннями селищної ради, виконавчого комітету, розпорядженнями та дорученнями селищного голови, рішеннями сесії та виконкому, Положенням та іншими нормативно-правовими актами.

Основні завдання Служби:

1) реалізація державної політики з питань соціального захисту дітей, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, жорстокому поводженню з дітьми та правопорушенням на території Літинської громади; реалізація сімейної та гендерної політики, запобігання та протидія торгівлі людьми та домашньому насильству;

2) забезпечення дотримання прав та інтересів дітей відповідно до законодавства;

3) профілактика, попередження та реагування на випадки насильства, злочинців чи злодіянь у сім'ї чи інших умовах виховання дітей;

4) надання підтримки сім'ям у вирішенні проблем та забезпечення умов для належного виховання дітей;

5) у разі, коли є загроза для безпеки чи добробуту дитини в сім'ї, служба може прийняти рішення про тимчасове відокремлення дитини від батьків чи інші заходи;

6) організація усиновлення та прийому дітей в інші сім'ї;

7) моніторинг умов перебування дітей в установах та контроль за умовами перебування дітей у дитячих будинках та інших установах;

8) проведення освітніх та консультативних заходів для батьків, громадськості та фахівців з питань дітей та сімей.

9) забезпечити дотримання вимог законодавства щодо опіки та піклування над дітьми, усиновлення, створення дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей;

Служба соціального захисту дітей виконує ряд важливих функцій для забезпечення безпеки, добробуту та адекватного розвитку дітей. Основні функції цієї служби включають: захист від насильства та зловживань, виявлення та запобігання будь-яким формам насильства, зловживань або знущань над дітьми. Це може включати розслідування ситуацій сімейного насильства чи інших форм травмування дітей; працює з сім'ями, щоб надати їм необхідну підтримку та ресурси для ефективного батьківства, включає консультування, навчання та інші програми, спрямовані на зміцнення сімейних відносин; проводити заходи для тимчасового відокремлення дитини від батьків і розглядати альтернативні варіанти, таких як прийом чи усиновлення; надання допомоги та консультації сім'ям у складних життєвих обставинах, таких як бідність, безробіття, розлучення або інші кризові ситуації.

Загальна мета діяльності Служби соціального захисту дітей виникає в забезпеченні безпеки, здоров'я та належного розвитку дітей, а також у

підтримці їхнього права на належні умови життя та любові. На рисунку 2.1 зображено організаційну структуру Літинської селищної ради.

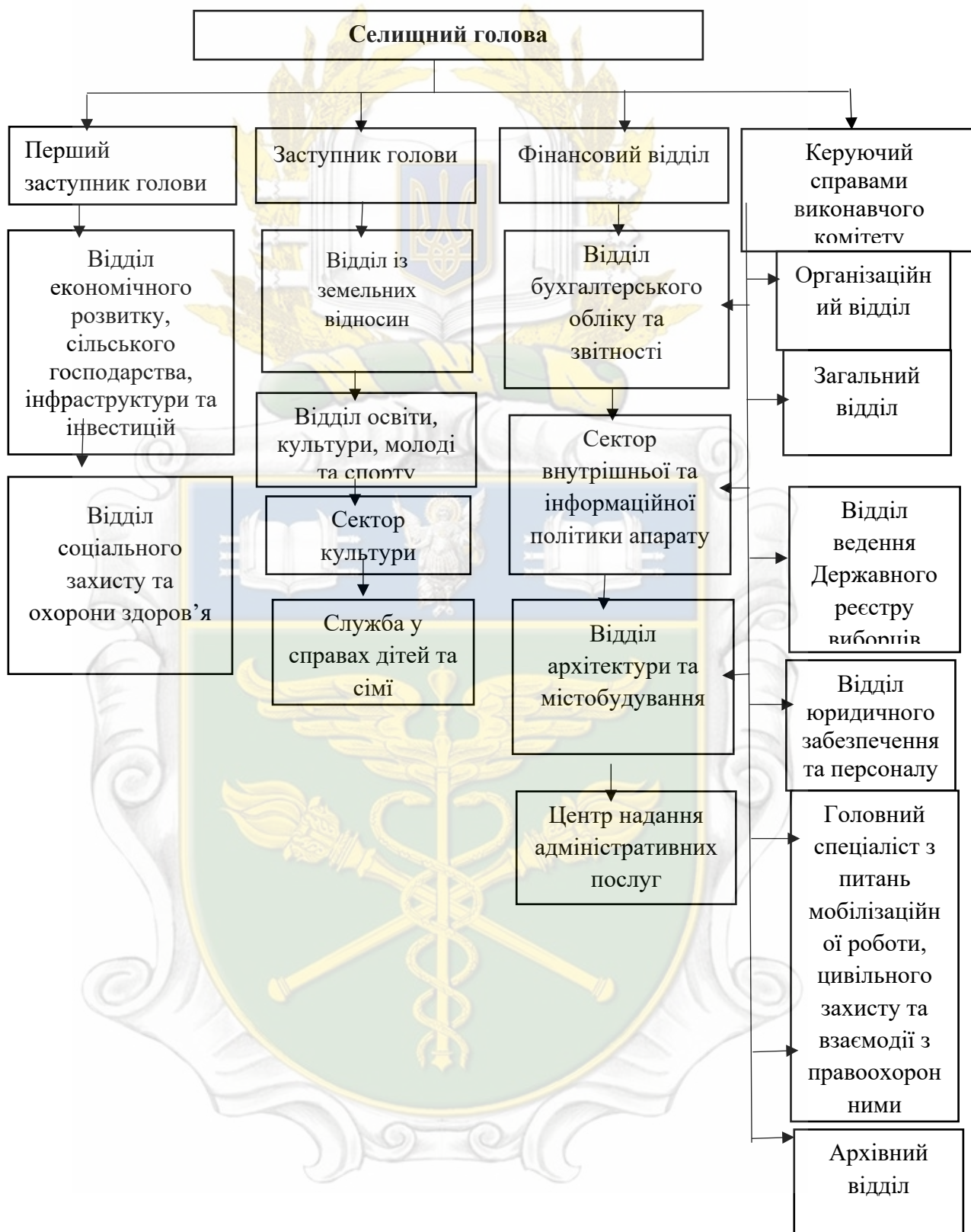

Рисунок 2.1 - Організаційна структура Літинської селищної ради

На рисунку 2.2 представлено організаційну структуру Служби у справах дітей та сім'ї Літинської селищної ради.

Рисунок 2.2 - Організаційна структура Служби у справах дітей та сім'ї Літинської селищної ради.

Структура управління є лінійною, яка забезпечує прямі комунікації від керівництва структурних одиниць та сприяє швидкому прийняттю рішень. В лінійній структурі існує простота управлінської ієрархії, єдиний ланцюг командування і рішень дозволяє уникнути дублювання завдань і конфліктів влади. Це дозволяє ефективно контролювати та координувати діяльність підлеглих, тому що кожен працівник має однозначно визначену лінію відповідальності та обов'язків перед своїм безпосереднім керівником.

Службу очолює начальник, який призначається на посаду та звільняється з посади головою району відповідно до закону про обов'язки посадових осіб місцевого самоврядування.

Начальник служби:

- здійснює керівництво службою, несе персональну відповідальність за організацію та результати діяльності служби, сприяє створенню належних умов праці;
- вносить на затвердження Ради зміни до положення про службу та регламенту служби;
- подає на затвердження голові Ради посадові інструкції працівників служби;

- планує роботу Служби та вносить пропозиції щодо розробки плану роботи;
- вживає заходів для покращення організації та ефективності роботи Служби;
- звітує перед радою про виконання покладених на службу завдань та затвердженого плану роботи;
- вносить пропозиції з питань, що належать до компетенції Служби, на розгляд засідань ради та виконавчого комітету Ради та готує проекти відповідних рішень;
- бере участь у засіданнях ради та виконавчого комітету Літинської селищної ради з розгляду питань, що належать до компетенції Служби;
- представляє інтереси Служби за дорученням голови селищної ради у відносинах з іншими структурними підрозділами та виконавчими органами селищної ради, службами у справах дітей місцевих державних адміністрацій, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями;
- видає в межах своїх повноважень наказів та контролює їх виконання;
- здійснює повноваження щодо організації роботи державної служби;
- забезпечує дотримання правил внутрішнього службового розпорядку та виконавчої дисципліни працівниками Служби;
- здійснює інші повноваження, передбачені законом.

Статус посадових осіб Служби визначається Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про службу в органах місцевого самоврядування». Граничну чисельність, фонд оплати праці працівників Служби визначає Літинська селищна рада у межах відповідних бюджетних призначень.

Проведемо аналіз виконання бюджету Літинської селищної територіальної громади за 2022 рік, на основі звітності, яка представлена в (додатках Б, В). Інформацію представимо у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Виконання бюджету Літинської селищної територіальної громади за 2022 р.

ДОХОДИ	План на рік з урахуванням змін	Фактичне виконання	Відсоток виконання	Відхилення (+,-) від ут. плану на 2022 р
			до плану на рік урахув. змін	
Податок на доходи фізичних осіб	75681,590	80819,991	106,8	5138,4
Податок на прибуток підприємств	0,300	6,504	2168,0	6,2
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів	580,000	438,757	75,6	-141,2
Рентна плата за користування надрами	333,000	110,294	33,1	-222,7
Акцизний податок з вироблених в Україні під акцизних товарів (пальне)	1408,600	718,672	51,0	-689,9
Акцизний податок з ввезених на митну територію України під акцизних товарів (пальне)	5026,400	4608,036	91,7	-418,4
Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів	1944,700	2703,743	139,0	759,0
Податок на нерухоме майно	1309,800	1729,703	132,1	419,9
Плата за землю	8349,400	8566,433	102,6	217,0
Транспортний податок з юрид. і фіз. осіб	125,000	56,250	45,0	-68,8
Єдиний податок	17754,010	17640,049	99,4	-114,0
Частина чистого прибутку (доходу) державних або комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного бюджету, та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна або комунальна власність	0,130	2,454	1887,7	2,3
Інші надходження	7,000	51,544	736,3	44,5
Плата за надання адміністративних послуг	1352,280	1513,526	111,9	161,2
Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності	109,700	112,005	102,1	2,3
Державне мито	106,000	78,868	74,4	-27,1
Інші неподаткові надходження та нез'ясовані надходження	122,000	56,107	46,0	-65,9
Разом доходів без трансфертів (загальний фонд)	114209,910	119212,936	104,4	5003,0
Дотації				
Базова дотація	4932,400	4932,400	100,0	0,0
Дотація з місцевого бюджету на проведення розрахунків протягом опалювального періоду за комунальні послуги та енергоносії, які споживаються установами, організаціями, підприємствами, що утримуються за рахунок відповідних місцевих бюджетів	562,400	562,400	100,0	0,0

Кінець таблиці 2.1

Інші дотації з місцевого бюджету	604,707	604,707	100,0	0,0
Субвенції				0,0
Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам	66336,800	66336,800	100,0	0,0
Субвенція з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої субвенції	993,760	992,740	99,9	-1,0
Субвенція з місцевого бюджету на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами зарахунок відповідної субвенції з державного бюджету	166,230	111,232	66,9	-55,0
Субвенція з місцевого бюджету на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування	20,249	20,249	100,0	0,0
Інші субвенції з місцевого бюджету	55,693	47,428	85,2	-8,3
Всього надійшло дотацій і субвенцій з державного бюджету	73672,239	73607,956	99,9	-64,3
ВСЬОГО доходів загального фонду	187882,149	192820,892	102,6	4938,7

Доходи загального фонду бюджету територіальної громади за 2022 рік з врахуванням міжбюджетних трансфертів складають у сумі 192 млн. 820,9 тис. грн., що становить 102,6 % до уточненого плану на звітний період (187 млн. 882,1 тис. грн.) До загального фонду бюджету за 2022 рік мобілізовано власних та закріплених доходів в сумі 119 млн. 212,9 тис. грн., що становить 104,4 % до уточненого плану на звітний період (114 млн. 209,9 тис. грн.), понад планово надійшло доходів в сумі 5 млн. 003,0 тис. грн. З державного бюджету отримано в повному обсязі базову дотацію в сумі 4 млн. 932,4 тис. грн., дотацію з місцевого бюджету на комунальні послуги та енергоносії в сумі 562,4 тис. грн., інші дотації з місцевого бюджету – 604,7 тис. грн., освітню субвенцію в сумі 66 млн. 336,8 тис. грн., субвенцію на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої субвенції в сумі 992,7 тис. грн., на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами в сумі 111,2 тис. грн., на утримання

об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування – 20,3 тис. грн., інші субвенції з місцевого бюджету – 47,4 тис. грн.

Проведемо аналіз видатків Літинської селищної територіальної громади за 2022 рік, інформацію представимо у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз видатків Літинської селищної територіальної громади за 2022 р.

	План на рік з урахуванням змін	Фактичне виконання	Відсоток виконання	Відхилення (+,-) від ут. плану на 2022 р
			до плану на рік з урахув. змін	
ВИДАТКИ				
Державне управління	26540,823	24990,390	94,2	-1550,4
Освіта	132020,206	127483,839	96,6	-4536,4
Охорона здоров'я	6439,000	6307,872	98,0	-131,1
Соціальний захист та соціальне забезпечення:	9464,539	9323,858	98,5	-140,7
Культура і мистецтво	7133,643	6779,679	95,0	-354,0
Фізична культура і спорт	4021,675	3486,457	86,7	-535,2
Житлово-комунальне господарство	8005,200	6654,390	83,1	-1350,8
Транспорт та транспортна інфраструктура, дорожнє господарство	1243,071	1229,507	98,9	-13,6
Інші програми та заходи, пов'язані з економічною діяльністю	42,171	42,171	100,0	0,0
Інша діяльність (Заходи із запобігання та ліквідації надзв ситуацій)	100,000	99,990	100,0	0,0
Інша діяльність (Заходи та роботи з мобілізації підготовки місц знач)	99,017	99,017	100,0	0,0
Резервний фонд	150,000	148,720	99,1	-1,3
ВСЬОГО видатків без трансфертів	195259,345	186645,890	95,6	-8613,5
Субвенції з місцевого бюджету іншим бюджетам	449,000	447,718	99,7	-1,3
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного розвитку регіонів	449,000	447,718	99,7	-1,3
РАЗОМ видатків загального фонду	195708,345	187093,608	95,6	-8614,7

Кінець таблиці 2.2

в т.ч. в розрізі захищених статей	175653,166	167830,842	95,5	-7822,3
Оплата праці працівників бюджетних установ	126852,573	125006,906	98,5	-1845,7
Нарахування на заробітну плату	28276,467	27531,368	97,4	-745,1
Разом по заробітній платі з нарахуваннями	155129,040	152538,274	98,3	-2590,8
Медикаменти та перев'язувальні матеріали	22,500	12,684	56,4	-9,8
Продукти харчування	1975,948	1228,910	62,2	-747,0
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	16128,098	11823,321	73,3	-4304,8
Оплата теплопостачання	422,400	422,118	99,9	-0,3
Оплата водопостачання та водовідведення	66,439	59,435	89,5	-7,0
Оплата електроенергії	5976,323	3236,740	54,2	-2739,6
Оплата природного газу	6336,153	4852,214	76,6	-1483,9
Оплата інших енергоносіїв	3326,783	3252,814	97,8	-74,0
Соціальне забезпечення	1948,580	1779,935	91,3	-168,6
Поточні трансферти місцевим бюджетам	449,000	447,718	99,7	-1,3

Видатки загального фонду бюджету територіальної громади за 2022 рік складають 187 млн. 093,6 тис. грн., при уточненому плані на звітний період 195 млн. 708,3 тис. грн., що становить 95,6 %. Фінансування в першу чергу спрямовувалось на захищенні статті видатків, на які використано 167 млн. 830,8 тис. грн. або 89,7 % всіх видатків, з них: на оплату праці з нарахуваннями працівникам бюджетної сфери – 152 млн. 538,3 тис. грн., оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 11 млн. 823,3 тис. грн., соціальне забезпечення – 1 млн. 779,9 тис. грн.

На утримання закладів соціально-культурної сфери в звітному періоді було спрямовано 177 млн. 939,6 тис. грн., з них використано:

- на утримання апарату селищної ради та її виконавчих органів – 24 млн. 557,8 тис. грн., що становить 13,1 % від загального обсягу видатків;
- на утримання закладів освіти – 127 483,8 тис. грн., що становить 68,1 % від загального обсягу видатків;
- на охорону здоров'я – 6 млн. 307,9 тис. грн., що становить 3,4 % від загального обсягу видатків;

– на соціальний захист та соціальне забезпечення – 9 млн. 323,9 тис. грн., що становить 4,5 % від загального обсягу видатків;

– на утримання закладів культури – 6 млн. 779,7 тис. грн., що становить 3,6 % від загального обсягу видатків;

Графічно представимо аналіз формування доходів та видатків за період 2020 – 2022рр. на рисунку 2.3.

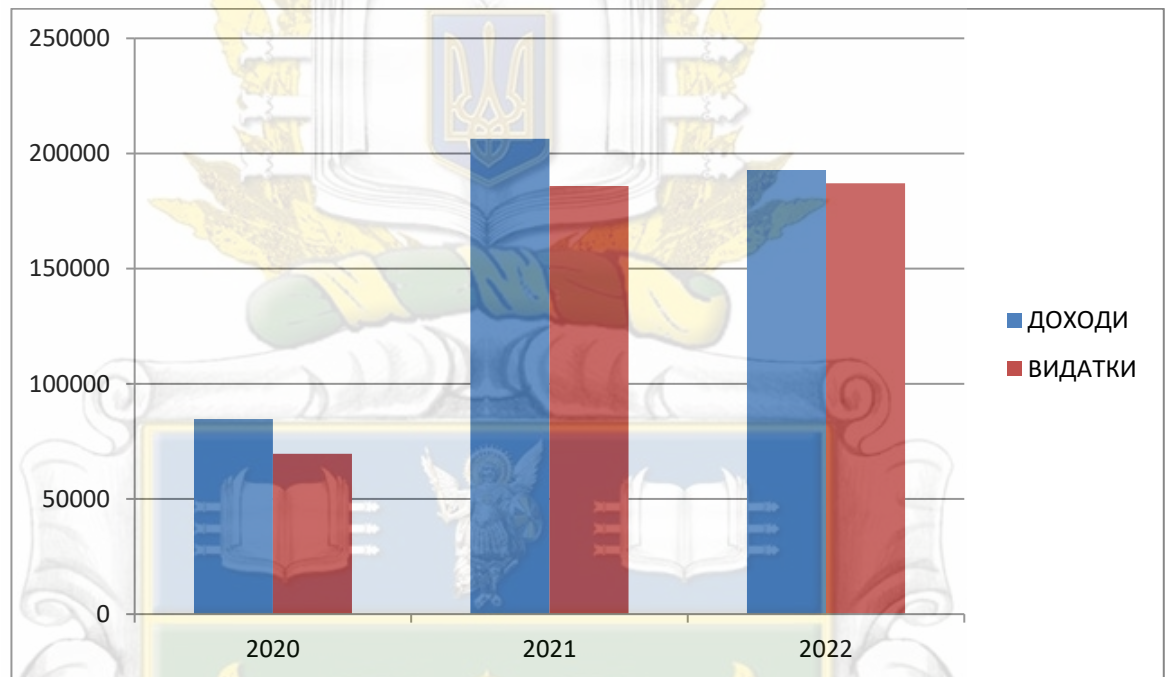

Рисунок 2.3 – Аналіз доходів та видатків Літинської селищної територіальної громади за період 2020-2022 рр.

– на фізкультуру і спорт – 3 млн. 486,5 тис. грн., що становить 1,9 % від загального обсягу видатків.

На здійснення видатків житлово-комунального господарства використано 6 млн. 654,4 тис. грн. На поточний ремонт доріг використано 1 млн. 229 тис. грн.

До спеціального фонду бюджету громади надійшло податків і зборів у сумі 6 млн. 623,6 тис. грн., з них 3 млн. 136,0 тис. грн. – це власні надходження бюджетних установ, 86,8 тис. грн. - екологічний податок, 1 257,8 тис. грн. - грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного

середовища внаслідок господарської та іншої діяльності, 406,0 тис. грн. – цільові фонди та 1 млн. 737,0 тис. грн. – доходи від операцій з капіталом.

Видатків за звітний період поточного року по спеціальному фонду проведено на суму 9 млн. 551,9 грн., з них капітальних видатків на суму 6 млн. 669,2 тис. грн.

Станом на 01.01.2023 року кредиторська заборгованість по загальному фонду становить 172,0 тис. грн. Виникнення кредиторської заборгованості за видатками зумовлене введенням воєнного стану в Україні, що безпосередньо впливає на пріоритетність та черговість проведення платежів органами Казначейства (постанова КМУ від 9 червня 2021 року № 590).

Наступним кроком дослідження буде аналіз балансу, розрахунки проведемо на основі фінансової звітності за період 2020- 2022рр. (Додаток Б, В)., результати представимо в таблиці 2.3 та наочно відобразимо на рисунку 2.4.

Таблиця 2.3 – Аналіз балансу Літинської громади за період 2020 – 2022 рр.(тис. грн.)

№	Показники	Роки			Відхилення			
					Абсолютне відхилення (+,-) 2022р. від:		Відносне відхилення (%) 2022 р. до	
		2020	2021	2022	2020 р.	2021 р.	2020 р.	2021 р.
АКТИВ								
1	НЕФІНАНСОВІ АКТИВИ	3462	42256	40156	219920	-2100	1059	-4,9
2	БАЛАНС	3462	42256	40156	219920	-2100	1059	-4,9
ПАСИВ								
3	ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ТА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ	3462	42256	40156	219920	-2100	1059	-4,9
4	БАЛАНС	3462	42256	40156	219920	-2100	1059	-4,9

Аналіз таблиці 2.3 свідчить, що не фінансові активи за три роки мають стрибкоподібну тенденцію, значення цього показника знизилося з 42 256 тис. грн. у 2020 році до 40 156 тис. грн. у 2022 році. Абсолютне відхилення становить -2100 тис. грн. Відносне відхилення як дорівнює -4,9%. Це вказує на зменшення не фінансових активів Літинської громади протягом наступного періоду.

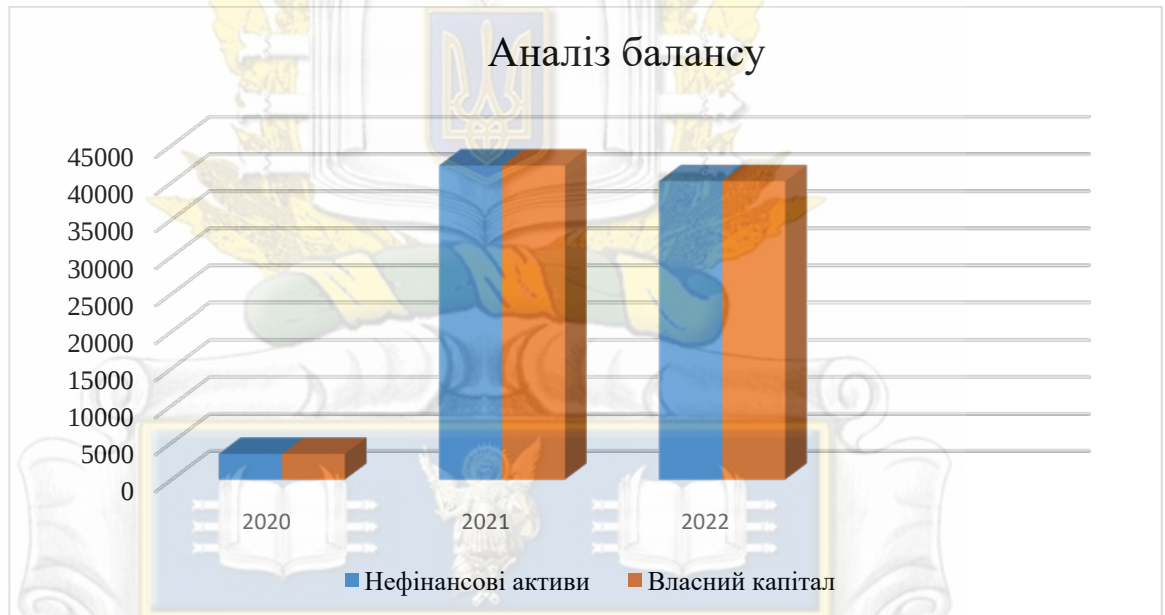

Рисунок 2.4 – Аналіз балансу Літинської громади за період 2020 – 2022 рр.(тис. грн.)

Власний капітал та фінансовий результат за аналогічний період також зменшився на 2100 тис. грн. (абсолютне відхилення) або на 4,9% (відносне відхилення). Загальні дані по балансу також свідчать про відносне відхилення -4,9% за рік. Однакова сума не фінансових активів та власного капіталу в громаді означає, що розмір не фінансових активів у громаді дорівнює її власному капіталу.

У фінансовому контексті це може бути основним індикатором стабільності та розумного фінансового управління. Якщо сума не фінансових активів рівна сумі власного капіталу, то це можна свідчити про те, що громада володіє значними активами, якими вони володіють або управляють, і їхнє фінансове становище збалансоване.

Наступним етапом дослідження є характеристика звіту про фінансові результати (табл.2.4) та рисунок 2.5.

Таблиця 2.4 – Аналіз звіту про фінансові результати Літинської громади за період 2020 – 2022 рр.(тис. грн.)

Основні показники господарської діяльності	Роки			Відхилення			
				Абсолютне (+,-)		Відносне (%)	
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
ДОХОДИ							
Бюджетні асигнування	79803	1375234	1378773	1295431	3539	1623	0,3
Усього доходів від обмінних операцій	79803	1375234	1378773	1295431	3539	1623	0,3
Трансферти	1040000	404693	651719	-635307	247026	-61	61
Усього доходів від необмінних операцій	1040000	404693	651719	-635307	247026	-61	61
Усього доходів	3932461	4907923	4919815	975462	11892	25	0,24
ВИТРАТИ							
Витрати на виконання бюджетних програм	76341	1399059	1380273	1322718	-18786	1732	1
Інші витрати за обмінними операціями		386	600	386	214	-	55,4
Усього витрати за не обмінними операціями	76341	1399059	1380873	229458	-109338	15,6	-6,4
Трансферти	1040000	404693	651719	-635307	144	-61	61
Усього витрати за не обмінними операціями	1040000	404693	651719	-635307	144	-61	61
Усього витрат	3959939	1804138	2032592	-2155801	228454	-54,4	12,6
Профіцит дефіцит за звітний період	3462	-24211	-2100	27673	22111	599,5	-91,3

Давайте розглянемо основні показники господарської діяльності та їхні відхилення в абсолютних та відносних значеннях. Доходи від бюджетних асигнувань у 2022 році зросли на 1623 тис. грн. або 0,3% відносно 2021 року та в порівнянні 2021 року з 2020 роком спостерігається значне збільшення показника на 1 295 431 тис. грн. Загальні доходи від обмінних операцій зросли на 1623 тис. грн. або 0,3% в порівнянні з 2021 роком.

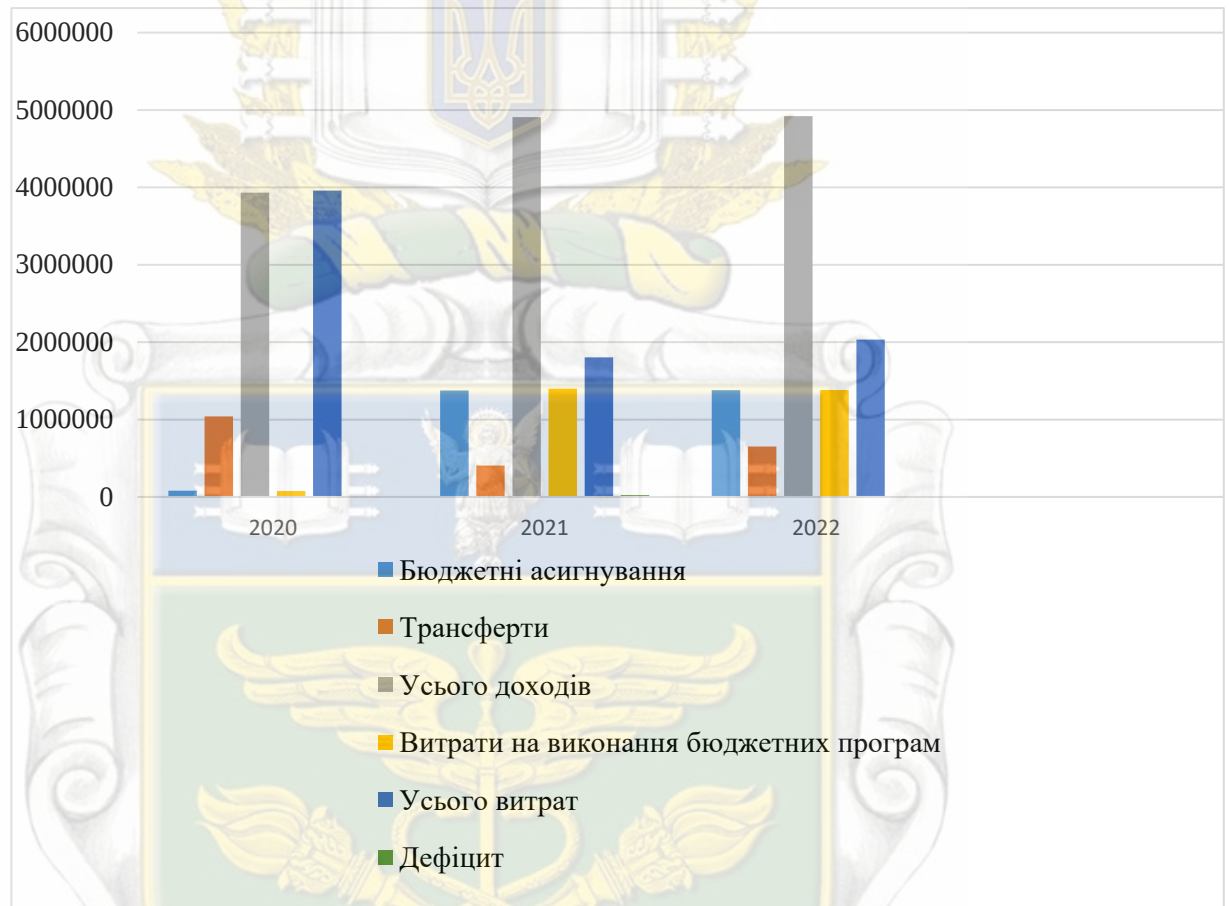

Рисунок 2.5 – Аналіз звіту про фінансові результати Літинської громади за період 2020 – 2022 рр.(тис. грн.)

Доходи від трансфертів значно зменшилися у 2021 році на 61% або 635307 тис. грн. відносно 2020 року, але у 2022 році порівняно з 2021 роком збільшилися на 247026 тис. грн. , що може вплинути на фінансовий стан громади. Загальні доходи від необмінних операцій зросли на 61% в порівнянні з 2021 роком, але зазнали значної зміни відносно 2020 року (зменшилися на 61%).

Загальні доходи у 2022 році зросли на 25% або 11892 тис. грн. в порівнянні з 2021 роком та на 0,24% відносно 2020 року. Витрати на виконання бюджетних програм зросли на 1732 тис. грн. або 1% в порівнянні з 2021 роком та зменшились на 18786 тис. грн. або 1% в порівнянні з 2020 роком. Інші витрати за обмінними операціями зменшились на 55,4% в порівнянні з 2021 роком.

Витрати за необмінними операціями зросли на 15,6% в порівнянні з 2021 роком та зменшились на 6,4% відносно 2020 року. Витрати на трансфери в порівнянні з 2021 роком зросли на 61%. Загальні витрати збільшилися на 12,6% в порівнянні з 2021 роком, але зменшились на 54,4% відносно 2020 року. У 2020 році був зафіксований профіцит у розмірі 3462 тис. грн., але у 2021 році відбувся дефіцит у розмірі -24211 тис. грн., а у 2022 році ситуація поліпшилась, і було зафіксовано дефіцит у розмірі -2100 тис. грн. Відносно 2021 року профіцит зріс на 599,5%, а відносно 2020 року дефіцит скоротився на 91,3%.

Таким чином, у процесі виконання бюджету територіальної громади протягом 2022 року досягнуті наступні показники. Залучено власних доходів в сумі 125836,5 тис. грн., у тому числі доходів загального фонду – 119212,9 тис. грн., спеціального фонду – 3487,7 тис. грн. та власних надходжень бюджетних установ – 3 135,9 тис. грн. Зростання порівняно з 2021 роком становить 105 %. Офіційних трансфертів залучено 73608,0 тис. грн., з них базова дотація – 4932,4 тис. грн., інші дотації – 1167,1 тис. грн., освітня субвенція з державного бюджету - 66336,8 тис. грн., інші освітні субвенції – 1104,0 тис. грн., інші цільові трансфери – 67,677 тис. грн.

Внаслідок залучення доходів та залишків коштів на фінансування бюджетних програм було направлено 196645,5 тис. грн. або 95,0 % до затверджених річних бюджетних призначень, з них видатки загального фонду – 187093,6 тис. грн. (95,6 % до річного плану), спеціального фонду – 9551,9 тис. грн. (85,2 %).

В обсязі видатків загального фонду бюджету фінансування захищених (першочергових) статей порівняно з 2021 роком зросло на 1,13 % і склало 167383,1 тис. грн., у тому числі на оплату праці з нарахуванням направлено 152538,3 тис. грн., оплату енергоносіїв - 11823,3 тис. грн., придбання продуктів харчування та медикаменти - 1241,6 тис. грн., соціальне забезпечення – 1779,9 тис. грн.

Отже, забезпечено ефективне виконання результативних показників за напрямками використання бюджетних коштів. Видатки виконані у сумі 1378,8 тис. грн., з них на оплату праці з нарахуванням – 1312,8 тис. грн., що більше у порівнянні з минулим роком на 3,9 %, на оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 14,9 тис. грн. (збільшення у 2,4 рази).

Таким чином, загальний аналіз вказує на позитивні тенденції у фінансовому стані громади в порівнянні з попередніми роками, але необхідно ретельно дослідити причини змін у доходах та витратах, зокрема зменшення доходів від трансфертів та збільшення витрат на трансферти.

2.2 Моніторинг управлінської діяльності сфери соціального захисту дітей

Моніторинг виявив, що станом на 1 січня 2023 року в територіальній громаді Літинської селищної ради проживало 3054 дитини, 426 з яких були внутрішньо переміщеними особами, які переїхали з території адміністративно – територіальних одиниць, де відбуваються бойові дії. Навіть в умовах запровадження воєнного стану права дітей у територіальній громаді дотримуються, а служба у справах дітей селищної ради веде облік дітей-сиріт переселенців з інших ОТГ/ регіонів та дітей, позбавлених батьківського піклування, які влаштовані в сімейні форми виховання. Співробітники служби підтримують постійний контакт з батьками та

надають гуманітарну, медичну та психологічну підтримку для задоволення їхніх потреб.

Тимчасове житло для внутрішньо переміщених осіб наразі надається у навчальних закладах для дітей у громаді та у приватних помешканнях, наданих мешканцями громади для розміщення осіб, переміщених внаслідок російського військового вторгнення. Всі внутрішньо переміщені особи забезпечені окремими спальними місцями, постільною білизною, гарячим харчуванням, питною водою та санітарною обробкою. Проживання та харчування є безкоштовним. Перебуванням та харчуванням переселенців опікуються місцева громада, волонтерські організації та місцеві жителі.

Станом на 1 січня 2023 року в закладі загальної середньої освіти Літинської сільської ради навчається 67 дітей ВПО, 11 з яких отримали свідоцтво про базову середню освіту і вкінці навчального року здобудуть повну загальну середню освіту. Всі учні забезпечені підручниками, шкільним приладдям та сучасним обладнанням для забезпечення дистанційного навчання. За інформацією, наданою сільською радою, місцева громада організовує культурні заходи та змістовне дозвілля для дітей, у тому числі для дітей внутрішньо переміщених осіб.

Протягом 2022 року відбулося 16 засідань служби захисту прав дітей при виконавчому комітеті та розглянуто 66 питань, що стосуються забезпечення прав дитини на життя, охорони здоров'я, освіти, соціального захисту, сімейного виховання, всебічного розвитку і захисту їх житлових та майнових прав.

Для самореалізації та розвитку молоді територіальної громади, її активної участі у всіх сферах життя, розроблена та діє Цільова соціальна програма «Молодь Літинщини» на 2021-2025 роки. З метою реалізації державної політики у сфері забезпечення житлових прав дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа 20 жовтня 2021 року було затверджено «Програму забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа на 2021-2025 роки».

Задля залучення молоді Літинської селищної територіальної громади до участі в суспільно-політичному та економічному житті громади на основі розвитку лідерських якостей, що реалізовуватимуться в процесі проведення перетворень в країні, у вересні-жовтні 2022 року відділом освіти, культури, молоді та спорту Літинської селищної ради організовано та здійснено реалізацію проекту «Школа молодого лідера».

Проект реалізовувався спільно з ЛРМГО «Коло», Молодіжною радою при Літинській селищній раді, ГО «Право» в рамках проекту, який проводиться Київським Діалогом Kyiv Dialogue за фінансової підтримки міністерства закордонних справ Німеччини.

З метою профілактики та попередження негативних проявів серед дітей, зменшення кількості випадків дитячої бездоглядності та безпритульності, профілактики алкоголізму, наркоманії, негативних явищ в дитячому середовищі було створено робочу групу з проведення профілактичних рейдів: «Діти вулиці», «Канікули», «Вокзал» по місцях масового збору неповнолітніх у вечірній час. Протягом 2022 року спільно з поліцейськими громади проведено 30 таких рейдів. За 2022 рік начальником служби взято участь у 45 засіданнях суду щодо захисту прав дітей. Проведено 4 засідання Міжвідомчої ради з питань сім'ї, гендерної рівності, запобігання домашньому насильству та протидії торгівлі людьми.

Службою соціального захисту налагоджено співпрацю з благодійними фондами, громадськими організаціями, гуманітарними центрами, щодо надання гуманітарної, фінансової, правової, психологічної допомоги внутрішньо переміщеним особам, які проживають в громаді та малозабезпеченим, багатодітним сім'ям, особам з інвалідністю з числа жителів громади. Наступним етапом дослідження буде проведення моніторингу роботи Служби Літинської ТГ(табл. 2.5,табл.2.6, табл.2.7, табл.2.8, табл.2.9).

Таблиця 2.5 - Причини зняття (припинення) опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, протягом ІІІ кварталу 2023 року, Літинської ТГ

Всього знято (припинено) опіку, піклування	з них:										
	повернено на виховання біологічним батькам	набуття, надання дитині повної цивільної дієздатності	з них		усиновлення підопічного	припинення опіки, піклування за заявою опікуна, піклувальника	смерть дитини	смерть опікуна, піклувальника	припинення опіки, піклування через невиконання опікуном, піклувальником своїх обов'язків	припинення опіки, піклування через хворобу опікуна, піклувальника	інші причини (вказати конкретну причину)
			досягнення підопічним повноліття	продовжують навчатися в загальноосвітніх навчальних закладах (графи 4)							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
4	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0

Таблиця 2.6 - Створення дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей, влаштування в них дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, протягом ІІІ кварталу 2023 р. в Літинській ТГ

Адміністративно-територіальні одиниці	Функціонує (станом на 30.09.2023)				Кількість новостворених сімей та ново влаштованих дітей			
	ДБСТ	в них дітей	ПС	в них дітей	ДБСТ**	в них дітей	ПС	в них дітей
Всього по громаді	3	14+1*	1	2	0	0	0	0

*- особа з числа дітей, позбавлених батьківського піклування

Таблиця 2.7 - Кількісні показники створення, припинення функціонування прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, влаштування в них, вибуття з них дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, протягом ІІІ кварталу 2023 р. в Літинській ТГ

Регіон	Функціонує сімей, в них дітей станом на 31.12.2022 (за статистичними даними)		Створено сімей, влаштовано дітей станом на 01.10.23 (протягом І, ІІ, ІІІ кварталів 2023 року)				станом на 01.10..23 (протягом І, ІІ, ІІІ кварталів 2023 року)								Функціонує: * (станом на 30.09.2023 року)			
	Дитячі будинки сімейного типу, в них дітей	Прийомні сім'ї, в них дітей	ДБСТ	в них дітей	ПС	в них дітей	Кількість ДБСТ, які припинили функціонування	Кількість ДБСТ, які перейшли в статус ПС	Кількість дітей, які перейшли в ПС	Кількість дітей, які вибули з ДБСТ	Кількість ПС, які припинили функціонування	Кількість ПС, які перейшли в статус ДБСТ	Кількість дітей, які переведені в ДБСТ	Кількість дітей, які вибули з ПС	ДБСТ	в них дітей	ПС	в них дітей
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
ССД С Літинської селищної ради	4/20	0/0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	3	15	1	2

Таблиця 2.8 - Кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають на первинному, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в ПС та ДБСТ станом на 01.10.2023 року в Літинській ТГ

Регіон	Кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають на первинному обліку (станом на 01.04. станом на 01.07. станом на 01.10. станом на 31.12.)	Кількість осіб з числа дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в ПС та ДБСТ (зняті з первинного обліку і продовжують виховуватися в ПС, ДБСТ) (станом на 01.04. станом на 01.07. станом на 01.10. станом на 31.12.)
1	2	3
Літинської ТГ	62	0

Таблиця 2.9 - Кількісні показники влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування під опіку, піклування громадян протягом III кварталу 2023 року Літинської ТГ

Загальна кількість дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, які перебувають під опікою (піклуванням громадян) станом на 30.09.2023 р.	З них:		З них діти-інваліди:		Встановлено опіку, піклування громадянами протягом звітного періоду	Знято, припинено опіку, піклування протягом звітного періоду
	проживають у сім'ях опікунів, піклувальників	перебувають у спеціальних закладах	проживають у сім'ях опікунів, піклувальників	перебувають у спеціальних закладах		
ССДС Літинської ТГ 44	44	0	1	0	1	4

Станом на 31.12.2022 року на первинному обліку перебували 54 дитини-сироти, діти позбавлені батьківського піклування. На території громади функціонує 4 дитячих будинки сімейного типу, на вихованні в яких перебуває 20 дітей – сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування. На обліку в Службі знаходиться 13 дітей з 5 сімей, які опинились у складних життєвих обставинах, з них - 4 перебувають в закладах інституційного догляду та виховання дітей Міністерства освіти і науки України.

Станом на 01.10.2023 рік кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають на первинному обліку становить 62 особи, у 2022 році - 54 дітей, а у 2021 - 55 дітей. Графічно представимо на рисунку 2.6.

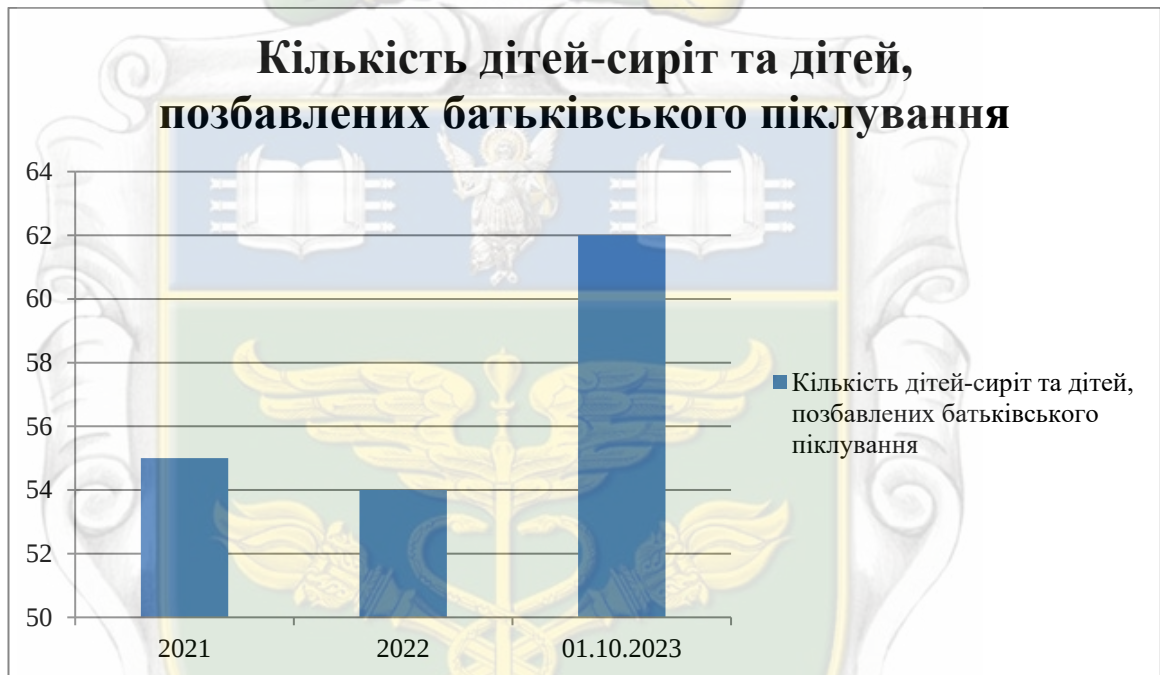

Рисунок 2.6 – Кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування Літинської громади за період 2021 – 2023 рр.

Аналіз динаміки кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають на первинному обліку становить з 2021 по 2022 рік спостерігається зменшення на 1 дитину, а порівняння 2022 з 2023 роком відбулося збільшення на 8 дітей. Можна відзначити, що кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають

на первинному обліку, зменшилася в 2022 році і знову зросла в 2023 році. Зменшення в 2022 році може бути пов'язане з різними факторами, такими як поліпшення соціально-економічної ситуації, ефективніша робота соціальних служб або інші чинники, які допомагають зменшити кількість дітей, які опиняються на первинному обліку.

Проаналізуємо кількість дитячих будинків сімейного типу, в них дітей на 2021 рік становила 4 будинки - 22 дитини, а у 2022 році також 4 будинки, але кількість дітей становила – 18, а у 2023 році - 20 дітей (рис.2.7).

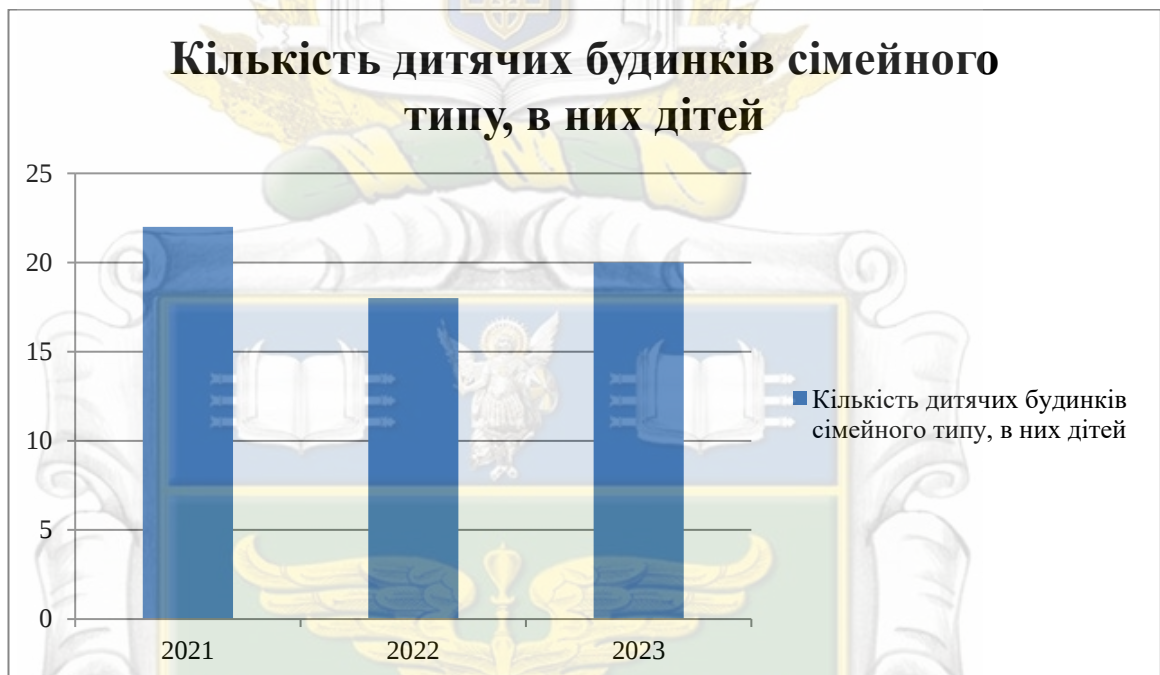

Рисунок 2.7 – Кількість дитячих будинків сімейного типу, в них дітей Літинської громади за період 2021 – 2023 рр.

Кількість будинків залишалася стабільною протягом трьох років, що може свідчити про постійну наявність цієї форми соціального обслуговування. Кількість дітей в дитячих будинках сімейного типу у 2022 році зменшилася порівняно з 2021 роком (22 до 18). Це може бути викликано різними факторами, такими як процеси усиновлення, зміни в роботі установи, чи інші соціальні чинники. В 2023 році кількість дітей знову зросла (20). Причини цього збільшення можуть включати нових дітей, які потрапили в установу, чи можливі зміни в політиці діяльності цих будинків.

Проведемо аналіз загальної кількості дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, які перебувають під опікою (піклуванням громадян) станом на 30.09. 2023 рік становить – 42 особи, а у 2022 році було – 36 дітей, у 2021- 33 дитини (рис.2.8).

Рисунок 2.8 – Кількість дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, які перебувають під опікою громадян

Аналізу динаміки кількості дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, які перебувають під опікою (піклуванням громадян), за період 2021-2023рр. свідчить про збільшення кількості дітей з 2021 по 2022 рік збільшилося на 3 дитини, а з 2022 по 2023 рік збільшилося на 7 дітей.

Таким чином, можна зауважити, що кількість дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, які перебувають під опікою (піклуванням громадян), зростає протягом цього періоду. Збільшення може свідчити або про погіршення соціально-економічної ситуації, що призводить до більшого числа дітей, які потребують державної підтримки, або про підвищену ефективність виявлення та реагування на випадки, коли діти опиняються без батьківського піклування.

РОЗДІЛ 3

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ У СЛУЖБІ У СПРАВАХ ДІТЕЙ ТА СІМ'І ЛІТИНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ

3.1 Формування механізму реалізації державної політики у сфері соціального захисту дітей

Розробка якісно нових національних програм та концепцій має важливе значення для реалізації державної політики у Службі у справах дітей та сім'ї Літинської селищної ради. За останні роки були прийняті програмні документи, спрямовані на ефективний соціально-правовий захист дітей, розвиток сімейних форм виховання, створення дитячих містечок, що дозволило радикально зменшити кількість безпритульних і бездоглядних дітей та запобігти соціальному сирітству. Комплексні механізми державного управління у сфері соціального захисту дітей включають кілька самостійних структур зі специфічними функціями.

Практична реалізація державної політики у сфері соціального захисту дітей здійснюється Службою у справах дітей та сім'ї Літинської селищної ради, за допомогою відповідного механізму, тому формування та реалізація державної політики у даній сфері є складною системою, яка спрямована досягати поставлених цілей у сфері захисту дітей і включає сукупність правових норм, органів державної влади та місцевого самоврядування, а також практичні методи, заходи, важелі та інструменти за допомогою яких відбувається формування та реалізація державної політики у сфері соціального захисту дітей.

Механізм реалізації політики держави у сфері соціального захисту дітей включає такі складові елементи: фінансовий, правовий, організаційний, інформаційний, громадський (рис. 3.1).

Фінансовий механізм політики держави у сфері соціального захисту дітей забезпечує фінансування із державного та місцевих бюджетів а заходів пов'язаних із охороною дитинства, соціальним захистом дітей загалом. Так, за рахунок коштів бюджету фінансуються державні програми і заходів стосовно дітей; надаються різноманітні допомоги сім'ям із дітьми, особам, які є інвалідами з дитинства та дітям-інвалідам, малозабезпеченим сім'ям,.

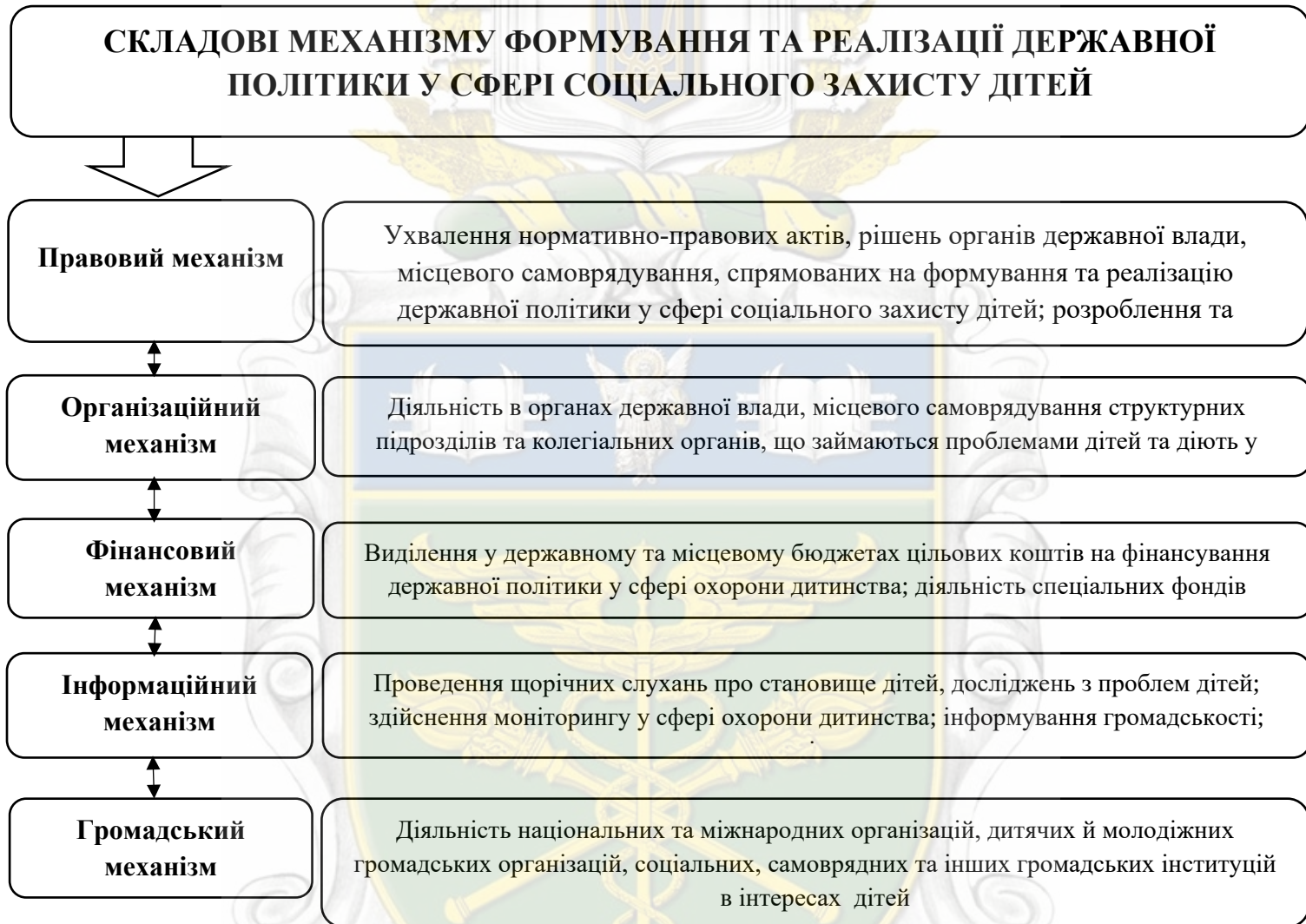

Рисунок 3.1 – Складові механізму реалізації політики держави у сфері соціального захисту дітей

Крім того, утримання притулків для дітей, центрів соціально-психологічної реабілітації дітей, соціальних гуртожитки для дітей-сиріт та дітей, котрі позбавлені батьківського піклування, територіальних центрів

соціального обслуговування та соціальної реабілітації дітей з інвалідністю, дитячих будинків сімейного типу – здійснюється за рахунок бюджетних коштів.

За рахунок бюджетних коштів надається фінансова підтримка прийомних сімей, надаються компенсації фізичним особам, котрі надають соціальні послуги дітям з інвалідністю.

Правовий механізм забезпечує прийняття законодавчих актів органами державної влади, які спрямовані на практичну реалізацію державної політики. Крім того, правові норми визначають форми та методи діяльності органів державного управління.

Служби у справах дітей безпосередньо приймають участь у реалізації державної політики у сфері соціального захисту дітей. Зокрема, їх діяльність спрямована на сприяння фізичного, інтелектуального та духовного розвитку дітей, запобігання безпритульності та бездоглядності дітей, попередження дитячої злочинності. Важливим напрямом діяльності служби у справах дітей є супровід та сприяння встановленню опіки і піклування над дітьми, усиновлення дітей, влаштування у прийомні сім'ї, у будинки сімейного типу.

У сучасних умовах особливої актуальності набувають питання пов'язані із вдосконаленням інформаційного механізму стосовно формування та реалізації політики держави у сфері соціального захисту дітей. Інформаційний механізм передбачає щорічне проведення слухань у Верховній Раді України щодо становища дітей України, здійснення комплексних досліджень з різних проблем, які стосуються соціального захисту дітей, організацію нагляду у сфері захисту прав дітей, надання інформації громадськості про результати реалізації заходів в межах даної політики.

Інформаційні, аналітичні, статистичні матеріали стосовно становища дітей, підготовка національних звітів та прогнозування тенденцій є основою для вдосконалення та розвитку державної політики у сфері соціального захисту дітей в Україні.

Вплив медіа простору на формування та реалізацію політики держави у сфері соціального захисту дітей найбільше відображається у трьох аспектах: перший – використання медіа та Інтернет-ресурсів під час реалізації заходів в межах політики, другий – поширення інформації серед національних та міжнародних громадських та самоврядних організацій, які здійснюють діяльність в інтересах дітей, третій – вплив інформаційного простору на формування та розвиток особистості через отримання інформації безпосередньо самими дітьми.

Громадський механізм формування та реалізації політики у сфері соціального захисту дітей передбачає залучення до участі у заходах міжнародних і вітчизняних, дитячих та молодіжних громадських організацій бізнесових-структур та громадян (дітей та їх батьків, потенційних та існуючих прийомних батьків, батьків-вихователів, піклувальників та опікунів).

До найбільш значимих та впливових міжнародних міжурядових організацій, які захищають інтереси дітей належать: Організація Об'єднаних Націй, в тому числі Комітет ООН із прав дитини, Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), Всесвітня організація по охороні здоров'я (ВООЗ) тощо.

Значний внесок у формування та реалізацію національної політики у сфері соціального захисту дітей роблять також міжнародні неурядові організації: Міжнародний альянс «Врятуймо дітей», Міжнародна асоціація «Друзі дітей» , Міжнародна благодійна організація «Надія і житло», Міжнародний благодійний фонд "Кожній дитині", Міжнародна асоціація із недопущення насильства над дітьми та зневажання їх потребами, Міжнародна благодійна фундація «Отчий дім» тощо [34].

Отже, на основі проведеного дослідження нами запропоновано модель організаційно-економічного механізму управлінської діяльності Служби у справах дітей та сім'ї Літинської селищної ради, яка представлена на рисунку

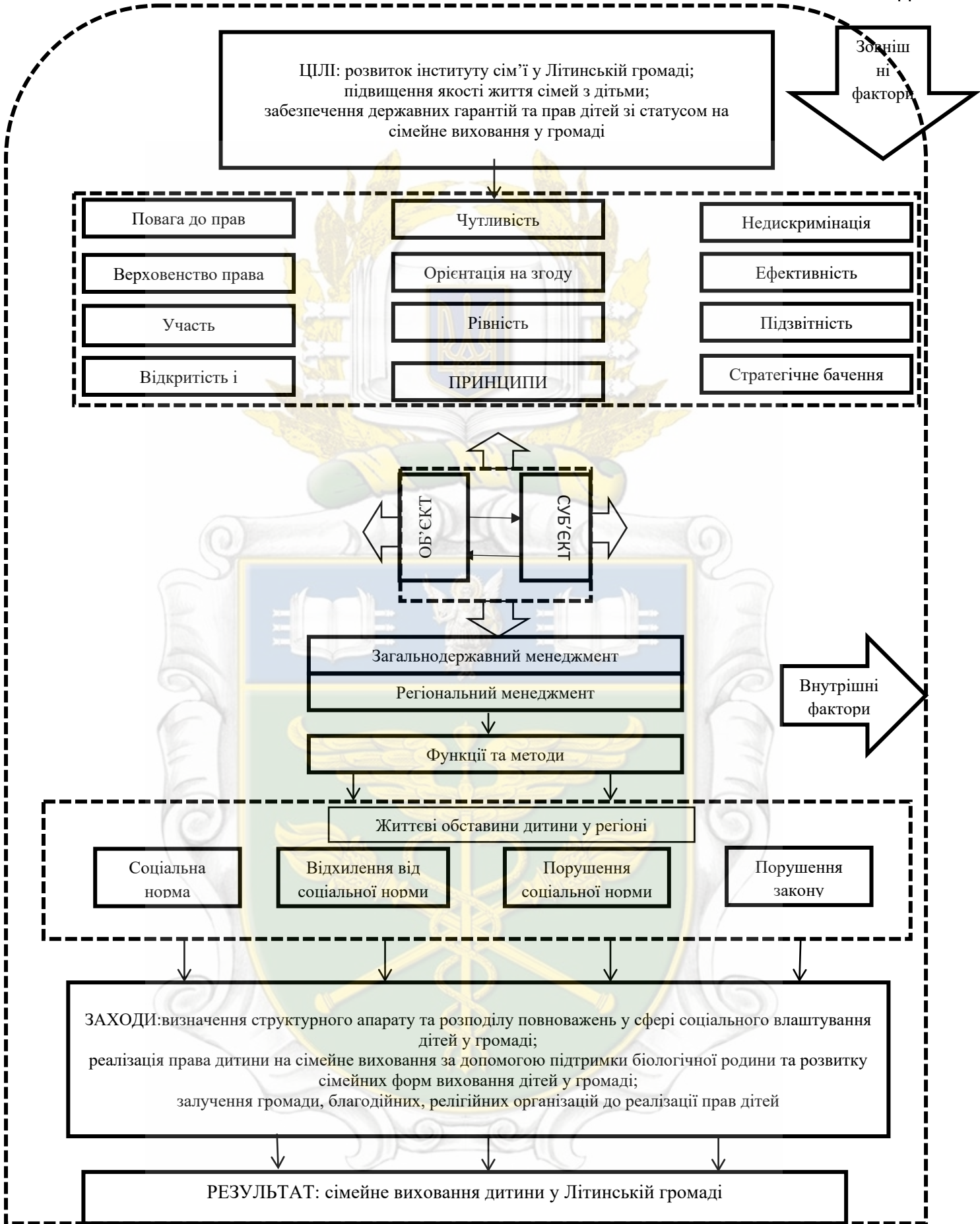

Рисунок 3.2 - Модель організаційно-економічного механізму
управлінської системи Служби у справах дітей та сім'ї

Дана модель надасть можливість покращити соціальний захист дітей громади за рахунок збереження сімейних форм виховання. Оцінка дієвості запропонованого механізму дозволяє зробити висновок про доцільність:

- удосконалення інформаційної діяльності органів виконавчої влади у сфері захисту дитинства шляхом активізації поширення даних стосовно становища дітей, національних звітів та прогнозування тенденцій у медіа просторі;
- формування інформаційно-аналітичних ресурсів на основі розробленої системи показників у сфері соціального захисту дітей;
- надання широкого спектру інформаційних послуг шляхом впровадження прогресивних інформаційних технологій в державно - управлінську діяльність у сфері соціального захисту дітей;
- створення якісно нової національної системи громадського контролю у сфері охорони дитинства;
- використання потенціалу громадських організацій та об'єднань на рівні територіальних громад з урахуванням специфічних потреб конкретної ситуації.

Таким чином, сьогодні, результативна державна політика у сфері соціального захисту дітей завжди була одним із основних завдань діяльності держави, успіх реалізації якої є важливим індикатором її ефективності. Велику роль у питанні відіграє непорушність цінностей і орієнтирів, а також їх стійкість до впливу негативних деструктивних тенденцій, що є підставою переосмислення історичного розвитку інституту сім'ї для виявлення позитивних закономірностей і досвіду, які можливо використовувати при формуванні сучасної моделі державної політики в сфері соціального захисту дітей, адекватної нестабільним умовам, що складаються.

3.2. Перспективи розвитку наставництва як ефективної форми соціальної підтримки дітей

Реформа деінституціоналізації інтернатних закладів для дітей та наближення до європейських стандартів заходів, які здійснюються в межах державної політики у сфері захисту дітей передбачає розміщення дітей, котрі позбавлені батьківського піклування та дітей-сиріт до різних форм сімейного виховання (дитячі будинки сімейного типу, усиновлення, патронат, опіка/піклування).

Пропонуємо розглянути Службі у справах дітей та сім'ї Літинської громади ще одну альтернативну форму підтримки дітей, котрі позбавлені батьківського піклування та дітей-сиріт – наставництво. Така форма підтримки соціально незахищених дітей може стати дуже важливою в сучасних умовах.

Наставництво сприяє вирішенню проблеми самотності дітей через особисте спілкування та підтримку дорослої людини готує дитину до майбутнього самостійного життя.

Соціально незахищені діти особливо потребують практичних порад стосовно організації побуту та здобуття соціальних навиків, досвіду сімейних відносин, міжособистісних стосунків та формування довіри до людей, формування моделі власного майбутнього. Спілкування із дорослою людиною сприяє кращій соціалізації особистості, допомагає здобути впевненість при переході до самостійного життя.

Наставництво – є добровільною безоплатною діяльністю наставника, яка полягає у наданні дитині, що проживає у закладі для дітей, котрі позбавлені батьківського піклування та дітей-сиріт, або іншому закладі для дітей, особистісної підтримки і допомоги, яка, в першу чергу, стосується підготовки до самостійного життя.

Основні завдання наставництва представлено на рис. 3.3.

ЗАВДАННЯ НАСТАВНИЦТВА ДЛЯ ДІТЕЙ, КОТРІ ПОЗБАВЛЕНІ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ ТА ДІТЕЙ-СИРИТ

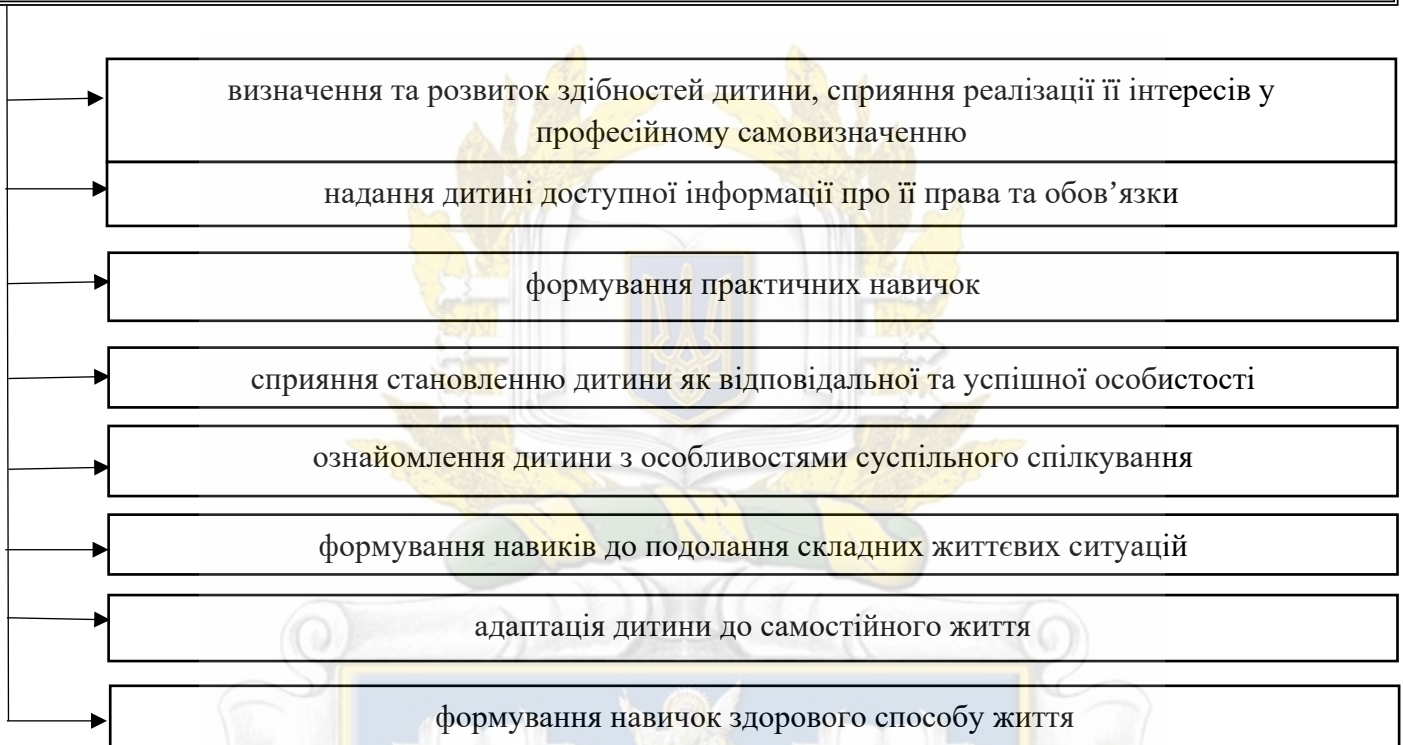

Рисунок 3.3 – Основні завдання наставництва

Наставництво виступає як важлива і ефективна форма соціальної підтримки дітей і має значний потенціал для подальшого розвитку:

1) забезпечує індивідуальний підход до кожної дитини, враховуючи її унікальні потреби, здібності та особливості, індивідуальні програми можуть бути більш ефективними в розвитку конкретних навичок та вирішенні проблем;

2) впровадження сучасних технологій для забезпечення доступу до різноманітних навчальних ресурсів і інтерактивних засобів, а також використання платформ для дистанційного навчання;

3) фокус на розвитку навичок соціальної компетентності, таких як спілкування, емпатія, співпраця, це може сприяти формуванню сильних соціальних зв'язків і поліпшити загальний розвиток особистості;

4) співпраця з батьками та педагогами для створення єдиної системи підтримки для дитини, взаємодія між наставниками, батьками та вчителями може сприяти збалансованому розвитку дитини вдома та в школі;

5) зосередження на підтримці ментального здоров'я дітей через наставництво, Наставники можуть виступати важливою фігурою для дітей, які стикаються із стресом, тривожністю або іншими психологічними труднощами;

6) сприяння розвитку критичного мислення та самостійності у дітей, тому що наставництво може стимулювати вирішення проблем, розвиток творчості та саморефлексії;

7) розширення впливу наставництва на різні аспекти життя дитини, включаючи кар'єрний розвиток, освітні можливості та соціальні перспективи;

8) забезпечення професійного розвитку для наставників, щоб вони були оснащені необхідними навичками та знаннями для ефективного впливу на дітей.

Враховуючи ці перспективи, наставництво може стати ще більш потужним інструментом у підтримці розвитку дітей та формуванні їхньої особистості.

Наставництво як діяльність вимагає спільних зусиль та координацію дій та зусиль з боку соціальних служб у справах дітей, громадських організацій адміністрації закладів та безпосередньо наставників.

Так, часто за наставництво вважають шефську допомогу підприємств, організацій закладам. Існує думка, що наставництво потрібне виключно для старших дітей і дійсно, більшою популярністю наставництво користується саме серед випускників інтернатних закладів. Разом з тим, згідно законодавства, така форма соціальної підтримки дітей, які перебувають у закладах соціального захисту повинна застосовуватися до всіх вікових груп дітей.

Як свідчить досвід громадських організацій, наставництвом можуть займатись не лише про люди старшого віку, також ними може бути і молодь.

Досвід зарубіжних країн у сфері наставництва заслуговує на вивчення. Заслуговує на увагу досвід США, де поширений рух Big Brothers Big Sisters (великий брат, велика сестра), який спрямований на задоволення основних потреб конкретної дитини. Дослідження, проведені в межах вказаної програми свідчать, що діти, які регулярно спілкуються зі своїми наставниками:

- менше схильні до вживання алкоголю (на 27%);
- менше схильні до вживання наркотичних речовин (на 46%);
- частіше вступають на навчання до університетів (на 55%);
- частіше активно беруть участь у волонтерській діяльності (на 78%);
- самі хочуть стати наставниками (на 90%);
- готові займати лідерські позиції (на 100%) [26].

Наставництво в Україні здобуло широке поширення завдяки реалізації проекту ГО «Одна надія», який розпочався в 2009 р. Відповідно до розробленої методики у 2010 р. було підготовлено перших наставників. За період реалізації проекту наставництвом охоплено 1358 дітей по всій країні. Проект реалізовувався в м. Києві та у Київській області, де було сформовано понад 200 пар «дитина – наставник». У межах проекту розроблено три основні напрями взаємодії із дітьми-сиротами і дітьми, котрі позбавлені батьківської опіки: профорієнтація, соціалізація та допомога в навчанні. Під час реалізації проекту застосовувалися індивідуальні і групові форми взаємодії [34, с. 14].

ГО «Одна надія» разом із міжнародною організацією Kidsave International, альянсом «Україна без сиріт» та благодійним фондом «Мій дім» заснували Асоціацію наставництва для дітей та молоді та продовжують розвивати як індивідуальне, так і групове наставництво.

Асоціація наставництва для дітей та молоді постійно проводить навчання для спеціалістів соціальних служб з усіх областей України, готує тренерів з наставництва для служб у справах дітей, центрів надання соціальних послуг, організовує тренінги для наставників.

На нашу думку, чинниками, які уповільнюють темпи наставництва є:

- до наставництва звертаються тільки у тому випадку, коли всі інші форми роботи з цими групами дітей неможливі;
- серед наставників є потенційні усиновителі, які зменшують статистику наставників, однак вони сприяють кінцевій меті – залучення дітей до сімейних форм виховання;
- процес організації наставництва потребує фінансових витрат, певного проміжку часу та залучення великої кількості людських ресурсів;
- 3,92% дітей, які знаходяться в закладах мають батьків і для застосування наставництва для дитини потрібна їх згода;
- неузгодженість дій серед учасників процесу організації наставництва (дітей для програми відбирають в інтернатах закладі, а наставників готують в центрах надання соціальних послуг);
- не завжди адміністрація та вихователі закладів мають мотивацію для заохочення дітей до участі в програмі;
- навантаження по організації програми наставництва лягає на місцеві центри надання соціальних послуг, де штат працівників мінімальний, а обсяг роботи центрів – великий.
- відсутність повноцінної інформаційної кампанії наставництва. На нашу думку, активізації наставництва, як сприятиме:
 - забезпечити повноцінний обмін інформацією між усіма учасниками організації процесу;
 - використання як прогресивного досвіду громадських організацій, так і їх безпосереднє залучення до процесу навчання наставників;
 - поширення соціальної реклами в засобах масової інформації;
 - розширення штатів соціальних служб;
 - внесення наставництва як форми соціальної підтримки соціально незахищених дітей до Плану соціально-економічного розвитку Літинської територіальної громади.

Також нами було проведено анкетування 10 дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, довело, що незважаючи на значні труднощі у соціальній адаптації, позитивні прагнення і бажання все-таки залишаються життєвими пріоритетами сиріт. Так, на запитання «Що для тебе значить родина?» відповіді були такими: бути поруч з коханою людиною, виховувати дітей, мати сім'ю. «Що значить для тебе дружба?» - підтримка друга, турбота про нього, приємне спілкування.

На запитання «Що може допомогти тобі досягти успіху в житті?» основними відповідями були: впевненість у собі і своїх силах; досягнення життєвих цілей. Багато дітей-сиріт сподіваються на допомогу друзів, знайомих, родичів і вірять, що з ними обов'язково відбудуться несподівані події, що різко змінять їхнє життя на краще.

«Чи ставиш та перед собою мету в житті і чи плануєш своє життя?» - майже всі відповіли, що чітко знають, чого хочуть від життя і намагаються досягти поставленої мети.

Результати проведеного анкетування відображають ряд важливих аспектів їхнього світогляду та цінностей. Отже, можна висунути кілька ключових висновків:

1) навіть у зіткненні з значними труднощами у соціальній адаптації, діти-сироти виявили позитивні прагнення та бажання. Вони залишають життєві пріоритети, такі як бажання бути поруч з коханою людиною, виховувати дітей та мати сім'ю;

2) відповіді на запитання про значення родини та дружби вказують на те, що ці соціальні аспекти є важливими для дітей-сиріт. Родина розглядається як місце кохання та виховання дітей, а дружба - як взаємо підтримка, турбота та приємне спілкування;

3) основними факторами, які, за відповідями дітей, можуть допомогти їм досягти успіху в житті, є впевненість у собі та своїх силах, а також досягнення життєвих цілей. Це свідчить про внутрішню міць та рішучість;

4) багато дітей-сиріт виражають сподівання на допомогу від друзів, знайомих та родичів. Вони вірять, що несподівані події можуть раптово змінити їхнє життя на краще, що вказує на оптимізм та віру в позитивний перебіг подій;

5) більшість дітей-сиріт визнали, що чітко знають, чого хочуть від життя і планують своє майбутнє, ставлять перед собою конкретні цілі та намагаються досягти їх.

Анкетування підкреслює важливість врахування позитивних аспектів у взаємодії з дітьми-сиротами та надання їм підтримки для розвитку їхніх мрій та цілей. Одночасно це показує силу внутрішнього духу та самостійності багатьох дітей-сиріт у контексті створення свого майбутнього.

Реалізація державної політики щодо соціального захисту дітей вимагає співпраці різних секторів суспільства, включаючи уряд, громадські організації, освітні установи та інші зацікавлені сторони. Держава повинна забезпечити доступ дітей до основних потреб, таких як житло, харчування, освіта та медична допомога. Це може включати в себе програми соціальної підтримки для сімей з низьким доходом, безкоштовну або доступну освіту та медичну допомогу для дітей.

Забезпечення якісної освіти та можливостей для розвитку є найбільшими аспектами політики соціального захисту дітей. Держава повинна створювати умови для навчання, доступ до культурних та спортивних заходів, а також розвивати програми підтримки обдарованих дітей.

Отож, реалізація державної політики щодо соціального захисту дітей є завданням для будь-якої країни, після чого діти є майбутнім суспільства і потребують особливого захисту та підтримки.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Формування та реалізація політики держави у сфері соціального захисту дітей є важливою частиною соціальної політики загалом. Метою цієї політики є забезпечення належних умов для фізичного, психічного та соціального розвитку дітей, а також забезпечення їх соціального захисту в разі потреби.

Перший етап формування політики полягає у ретельному аналізі сучасної ситуації в сфері соціального захисту дітей. Важливо визначити основні проблеми, з якими стикаються діти в країні, такі як бідність, неповна сім'я, дитяча праця, особливі потреби тощо.

Наступним етапом є визначення цілей та встановлення завдань, адже на основі аналізу визначаються конкретні цілі та завдання політики у сфері соціального захисту дітей, що включає забезпечення доступу до якісної освіти, медичної допомоги, відповідного житла, а також захист від будь-яких форм насильства.

Далі на основі визначених цілей розробляється стратегія, яка визначає шляхи досягнення цих цілей, а саме створення програм, законодавчих актів, створення установ та служб, що відповідають за реалізацію політики. Формування політики включає в себе розробку та прийняття відповідних законів і нормативних актів, які гарантують права та захист дітей, це правила щодо опіки, освіти, соціальної допомоги, адаптації. Цей процес є постійним, оскільки суспільство змінюється, і нові виклики виникають з часом. Гнучкість та адаптивність політики є ключовими для забезпечення ефективного соціального захисту дітей.

Організаційні та економічні механізми управління соціальним захистом дітей у Службі у справах дітей та сім'ї Літинської громади повинні доповнюватися і трансформуватися відповідними цілями, методами, інструментами та ресурсами залежно від цілей і завдань, зовнішніх і

внутрішніх факторів, що впливають на розвиток соціального захисту дітей у Літинській громаді, та формуватися державним управлінням. Повинна бути. Основними цілями організаційно-економічних механізмів регіонального управління є розвиток інституту сім'ї, підвищення якості життя сімей з дітьми, забезпечення прав дітей, які перебувають у сімейних формах виховання, та надання регіональних гарантій для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Гармонійному розвитку дитини сприяє сім'я, де здійснюється догляд та виховання відповідно до віку дитини, формуються позитивні емоційні стосунки, враховуються індивідуальні потреби і можливості дитини, формуються навички для життя у суспільстві.

Сучасна державна політика у сфері соціального захисту дітей спрямована на реформування системи інституційного виховання дітей та надання переваги альтернативним формам догляду за дітьми, які з певних причин не можуть проживати з рідними батьками. Альтернативні форми догляду за дітьми передбачають: встановлення піклування та опіки, влаштування дітей у прийомні сім'ї, патронатні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу, інші і заклади, де умови наближені до сімейних.

Ефективність сімейного виховання дітей, котрі позбавлені батьківського піклування та дітей-сиріт визначається рівнем адаптації таких дітей у дорослому житті та їх можливістю взаємодіяти у суспільстві. Результат виховної роботи залежить від рівня підготовленості дитини самостійно приймати рішення та діяти у різних життєвих обставинах.

Розширення мережі дитячих будинків та кількості прийомних сімей є необхідною умовою ефективності державної політики у сфері соціального захисту дітей, у яких немає родини і потребує формування такої системи соціальних служб, діяльність яких зорієнтована на підтримку та соціальний супровід сімейних форм влаштування потребуючих дітей.

Реалізація державної політики з питань соціального захисту дітей у Службі у справах дітей та сім'ї Літинської громади може бути ефективною за

умови впровадження комплексу заходів та програм, спрямованих на забезпечення добробуту та безпеки дітей. Надамо деякі пропозиції:

1. Автоматизувати процеси супроводження процедур оформлення документів щодо надання опіки чи влаштування в сімейні будинки виховання.
2. Вивчати сучасні практики передових громад у реалізації державної політики з питань соціального захисту дітей.
3. Запровадити курси для підвищення кваліфікації, щодо професійного вигорання працівників установи.
4. Залучати громадськість до соціальних програм через ініціативи та проєкти, спрямовані на захист прав дітей. Регулярні громадські заходи та святкування сприятимуть формуванню позитивного середовища для дітей.
5. Організовувати профілактичну роботу, шляхом створення програм профілактики насильства та зловживань в сім'ях, а також проведення навчальних заходів для батьків з питань виховання та правильної діагностики потенційних проблем в сім'ї.
6. Посилювати партнерство з освітніми установами шляхом співпраці з місцевими школами для виявлення дітей, які можуть потребувати додаткової підтримки, а також розвивати програми психологічної допомоги та педагогічної підтримки для учнів.
7. Розвивати програми професійного навчання та підтримки для батьків, шляхом надання можливостей для батьків отримати нові навички та здобути робочу кваліфікацію через безкоштовні або доступні заходи, це може сприяти підвищенню рівня сімейного доходу та поліпшенню умов для дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брич В. Я., Миколук С. М. Соціальний захист сиріт в Україні: монографія Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 200 с.
2. Бурка А. Державна допомога при народженні дитини: проблемні аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 116–120.
3. Бурлака О. Щодо проблеми визначення поняття й особливостей соціального захисту сім'ї, дитинства, материнства та батьківства. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 11. С. 123–128.
4. Бутинська Р. Я. Захист трудових прав жінок з дітьми під час дистанційної та надомної роботи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 246–250. URL: http://lsei.org.ua/9_2022/58.pdf.
5. Василюшен С. Нормативне регулювання сфери захисту прав дітей у період децентралізації влади в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. Т. 3. № 84. С. 223–228. URL: <http://uran.oridu.odessa.ua/article/view/246474>.
6. Гук О.Ф, Удовенко Ю. М. Забезпечення організації процесу наставництва для дітей-сиріт в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Соціальна робота*. 2020. №1 (6). С. 27–31.
7. Декларація прав дитини затв. резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#Text
8. Деякі питання вдосконалення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, яким загрожує небезпека: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2018 р. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2018-%D0%BF>
9. Джуган В. О. Проблеми захисту прав дітей під час воєнних дій в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 63–67. URL: http://lsei.org.ua/8_2022/12.pdf.

10. Деякі питання здійснення наставництва над дитиною: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 липня 2017 р. №465. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.11.2023).
11. Дубич К. В. Практика соціального забезпечення конкретних категорій населення : навч. посіб. Т.2. Львів : Магнолія 2006, 2019. 434 с.
12. Дубич К. В. Практика соціального забезпечення конкретних категорій населення : навч. посіб. Т.2. Львів : Магнолія 2006, 2021. 429 с.
13. Захист дітей, які потребують особливої уваги суспільства : статист. Збірник. Державна служба статистики України, К. : 2018. – 77 с.
14. Івченко Л. О., Кужиль С. В., Петренко М. В. Особливості організації дитячого туризму в Україні. *Економіка & держава*. 2019. № 1. С. 83–88.
15. Капітан О. Правові особливості державної соціальної політики у сфері захисту прав дітей. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка*. Серія: Юридичні науки № 3 (31), 2021. С.151-159.
16. Князева Ю. А. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Актуальні проблеми держави і права*. 2022. Вип. 94. С. 21–30. URL: <http://apdp.in.ua/v94/3.pdf>.
17. Кравченко М. В., Міщенко К. С. Державна політика в сфері захисту прав та благополуччя дітей: ретроспективний аналіз. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2017. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1048>
18. Котляр А. Діти і (не)соціальна політика. *Дзеркало тижня*. 2019. № 20 квіт. С. 12.
19. Котляр А. Домашнє насильство: хто захистить дітей? Або Про слабкість держполітики у сфері дитинства. *Дзеркало тижня*. 2019. 13 лип. С. 1,13.

20. Котляр А. Як кролики? Чи треба підвищувати народжуваність в Україні. *Дзеркало тижня*. 2019. 5 жовт. С. 12.
21. Крімер Б., Галиця О. Матеріальна забезпеченість як фактор народжуваності: специфіка народжень різких черговостей. *Україна: аспекти праці*. 2019. № 1. С. 38–44.
22. Крупська В.А. Особливості реалізації державної політики з питань соціального захисту дітей. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА.»* Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ, 2023. Вип.166. С. 340-348.
23. Крупська В.А. Особливості реалізації державної політики з питань соціального захисту дітей. *Менеджмент XXI століття: сучасні моделі, стратегії, технології* : збірник наукових праць X Всеукраїнської практичної інтернет-конференції 10 жовтня 2023 р. Вінниця, 2023. Ч.2 С. 212–218.
24. Моніторинг дотримання прав дитини в системі альтернативного догляду: аналітична доповідь. Київ, 2020. 13 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1AspzF4Vf3sdJYUyHpmN-QH4CVT1a5nqp/view>
25. Лабенська Л. Л., Савич В. О. Права дитини: сучасний стан забезпечення та реалізації в Україні. *Право і суспільство*. 2018. № 1. С. 118-122.
26. Леонова В. І. Наставництво як форма соціальної підтримки дітей у закладах соціального захисту. *Соціальна педагогіка*. 2019. №13. Т.2. С.133–136.
27. Логвиненко В. М. Соціальна політика України в сфері підтримки розвитку та навчання дітей з особливими потребами. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2022. № 1. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/34.pdf.

28. Маковецька В. Гарантії здійснення права дитини на належне батьківське виховання. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 35–39.
29. Мальований М. І., Бечко П. К., Бечко В. П. Соціальне страхування : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 496 с.
30. Мельник Л. А. Суб'єкти державної політики у сфері захисту прав дітей. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 1. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2020/34.pdf.
31. Мещан І. Як держава захищає права дітей з інвалідністю. *Урядовий кур'єр*. 2019. 29 листоп. С. 6–7.
32. Музика А., Музика Л., Стефанчук М. Цивільне , сімейне та кримінальне право в аспекті охорони прав дитини: міжгалузевий підхід. *Право України*. 2022. № 10. С. 42–58.
33. Навроцький О. О. Компетенція окремих органів державної влади у сфері забезпечення прав дитини: сучасний стан та шляхи удосконалення. *Право і суспільство*. 2017. № 5. С. 127-131.
34. Наставництво: крок за кроком. Посібник для небайдужих дорослих. Проект наставництва ГО «Одна надія». О. Смаль, І. Сацюк, І. Андросова. Київ: Препрес «Друкарські куншти», 2018. 78 с.
35. Національна стратегія реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 роки: розпор. Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2017 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2017-%D1%80#Text>.
36. Павлюк Н. М. Концепція "найкращих інтересів дитини" у сімейному праві України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 186–189. URL: http://lsei.org.ua/8_2022/41.pdf.
37. Поляк Н. Визначення показників та індикаторів для впровадження національних стандартів безпеки та благополуччя дитини. *Україна: аспекти праці*. 2020. № 2. С. 30–35.

38. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

39. Про охорону дитинства: Закон України від 3 лют. 2005 р. № 2304-ІУ: URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>

40. Порядок провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2018 р. № 800. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/162001537>

41. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2020-%D0%BF#n21>

42. Про схвалення Концепції реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей: Розпорядження КМУ від 26 серпня 2020 р. № 1057-р. Київ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-2020-%D1%80#Text>

43. Семікоп Н. В. Проблемні аспекти запобігання та протидії домашньому насильству щодо дітей під час війни в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 351–353. URL: http://lsej.org.ua/8_2022/78.pdf.

44. Серьогіна Т. В. Система захисту прав дітей як об'єкт державної політики. *Аспекти публічного управління*. 2018. № 11-12. С. 64–71.

45. Солодовнікова Х. Захист розвитку дитини: досвід України та Німеччини. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 7. С. 227–232.

46. У Верховній Раді України відбулися парламентські слухання на тему: “Права дитини в Україні: забезпечення, дотримання, захист” Режим доступу : http://rada.gov.ua/news/Novyny/Parlamentski_slukhannya/135857.html.

47. Хмелевська Н. В. Роль громадських організацій у захисті прав дітей. *Економіка, фінанси, право*. 2022. № 8. С. 10–13.

48. Череватенко І. Порядок перегляду справ наказного провадження щодо вимоги про стягнення аліментів на утримання дитини (дітей). *Право України*. 2022. № 10. С. 100–111.

49. Юрчик Г., Давидчук Б. Особливості соціального захисту сімей в Україні. *Україна: аспекти праці*. 2019. № 2. С. 25–34.

50. Ярмолинська І. В. Сучасні тенденції розвитку наукового знання щодо механізмів державного управління у сфері інституційного догляду та виховання дітей в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 3. С. 138–142. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2019/24.pdf.

